

JANVIER - FÉVRIER 2025
N° 255

Բովանդակություն

- Էջ 4 - Աննարկ. Կայունաձային ինդիքներն անդին
- Էջ 7 - Դրամապաշտությունը կը շարունակէ չարիք ծնիլ
- Էջ 10 - 44. Պարտություն / 2020-ի Արցախեան պատերազմը՝ իրողություններ եւ հետեւություններ
- Էջ 12 - Թուրքիայում վերջին հայկական գիւղը կանգնած է սեփականագրկման սպառնալիքի առջեւ
- Էջ 13 - Անդրանիկ Օզանեան 160
- Էջ 15 - Ցեղասպանությունը որպէս քաղաքական մտրակ
- Էջ 19 - Ինչո՞վ է ճանաչելի Հայաստանը Շուէցարիայում. Երաժիշտ Սոնա Շարոյեանը մի քանի չափանիշերով Է առաջնորդուել
- Էջ 20 - Կին գրիչներ
- Էջ 21 - Ժնեւ և Լեման շրջանի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ լուրեր

Sommaire

- P. 3 – 35e anniversaire des pogroms de Bakou et le procès d'anciens dirigeants d'Artsakh
- P. 5 – Les déclarations de Nikol Pachinyan à Zurich provoquent des vagues de protestations
- P. 6 – Pachinyan et l'oubli organisé: Une lecture à la Kundera de la politique arménienne
- P. 8 – Les Universités de Genève et de Lausanne ont accueilli la XVIe conférence générale de l'AIEA
- P. 11 – Elaboration du Centre de formation continue pour le personnel de santé-sociale en Arménie
- P. 13 – Candidat.e.s arménien.ne.s aux élections municipales du Canton de Genève
- P. 14 – Magnitude 6,8
- P. 17 – Mayrig, une adresse arménienne incontournable à Genève
- P. 18 – Les sacrifiés d'Elise Boghossian
- P. 20 – La CPE du Conseil des États soutient le forum de paix sur le conflit du Haut-Karabagh
- P. 23- Nouvelles de l'École Topalian
- P. 24 - Nouvelles de l'UAS

LE PROCÈS DES PRISONNIERS ARMÉNIENS À BAKOU: LE PROCÈS DE TOUS LES ARMÉNIENS

(Crédit photo : Photolure)

Ces dernières semaines, les images choquantes des prisonniers arméniens jugés à Bakou, diffusées par les médias azéris, ont provoqué la colère et l'indignation dans les milieux arméniens et arménophiles du monde entier. Les anciens dirigeants de la République d'Artsakh visés par un procès fictif, orchestré et mis en scène par le régime d'Aliiev, y apparaissent très affaiblis et méconnaissables. En particulier, le visage de l'ex-ministre d'État d'Artsakh, le philanthrope Ruben Vardanian, en sa deuxième grève de la faim, porte visiblement des traces de torture et de maltraitance.

Dans un communiqué du 28 février dernier, le ministère des Affaires étrangères d'Arménie (MAE) a tiré la sonnette d'alarme en affirmant qu'il «continue d'attirer l'attention de la communauté internationale, en particulier des partenaires attachés à la paix régionale et aux valeurs humanitaires, sur la nécessité de libérer les prisonniers de guerre arméniens, les otages et autres détenus en Azerbaïdjan.» Exprimant sa profonde inquiétude quant aux informations révélées par les avocats des détenus, et à celles sur l'application des mesures interdites, le MAE souligne que «les autorités azerbaïdjanaises utilisent ces simulacres de procès comme un moyen de pression politique sur l'Arménie et comme un instrument de manipulation au sein de la société arménienne, compte tenu de la sensibilité de cette question pour chaque famille et pour l'ensemble de la population.»

S'agissant des mesures prises par le gouvernement arménien à cet effet, le secrétaire du Conseil de sécurité, Armen Grigorian a indiqué que «tous les outils disponibles avaient été mobilisés pour obtenir la libération des 23 prisonniers détenus à Bakou.» (...) «La question est très délicate, et un travail est mené en continu, heure par heure, pour que tous les prisonniers soient libérés et rentrent en Arménie.» a-t-il ajouté.

Avec les compliments de
TAVITIAN
Atelier de sertissage

LE PROCÈS DES PRISONNIERS ARMÉNIENS À BAKOU: LE PROCÈS DE TOUS LES ARMÉNIENS

➤➤➤ Depuis la fin de la guerre de 2020 et en particulier après le nettoyage ethnique de la population d'Artsakh, le sort des prisonniers arméniens détenus illégalement en Azerbaïdjan a fait l'objet de nombreuses actions sous forme de lettres de protestation, d'appels, de déclarations et de manifestations de la part de plusieurs ONG, organismes internationaux et personnalités publiques.

Le 3 mars 2025, dans son rapport présenté lors de la 58e session du Conseil des droits de l'homme à Genève, le Haut-Commissaire de l'ONU aux droits de l'homme, Volker Türk, a souligné le problème de toutes les personnes arbitrairement détenues en Azerbaïdjan, y compris celles d'origine arménienne, précisant qu'elles doivent être libérées immédiatement et que leurs droits à un procès équitable doivent être entièrement préservés.

Inutile de dire que l'Azerbaïdjan réfute tous les reproches et fait la sourde oreille aux divers appels. Selon Bakou, le communiqué du ministère des Affaires étrangères de l'Arménie démontre «à quel point l'élite politique arménienne, qui a ouvertement soutenu l'attaque contre l'Azerbaïdjan, est frustrée par ce procès».(...) «La responsabilité de l'Arménie en tant qu'État agresseur et occupant, ainsi que ses autres actions illégales, sont des faits incontestables. Traduire les criminels en justice est une mesure juste et ne peut être qualifiée de manipulation politique» a déclaré le porte-parole du ministère des Affaires étrangères d'Azerbaïdjan.

Récemment, l'Azerbaïdjan a fermé les bureaux de plusieurs médias étrangers dont Reuters, BBC, VOA et Russia Today. Par ailleurs, après le PNUD et le HCR, le CICR a été, à son tour, ordonné de fermer sa représentation à Bakou. Rappelons que ce dernier assurait le seul lien entre les prisonniers et leurs familles, toute autre visite aux détenus étant interdite. L'Azerbaïdjan fait fi des règles du droit international et de toute action visant la libération des prisonniers arméniens. Compte tenu également du contexte de propagande d'État haineuse continue contre les Arméniens à tous les niveaux, rien ne laisse présager le retour imminent des Arméniens détenus illégalement par le régime Aliiev.

Malheureusement, le sort des prisonniers arméniens, soumis à l'humiliation et à la torture sur les plans physique et psychique, n'a pas entraîné une consolidation nationale que l'on pouvait espérer. Le

Le Conseil des Associations Arméniennes et Arménophiles de Suisse (CAAS) invite les candidat.e.s au Conseil administratif de la Ville de Genève à une **soirée-débat** le **mardi 18 mars à 19h30** sur les prisonniers de guerre détenus illégalement à Bakou et sur le droit au retour, sous protection internationale, de la population arménienne du Haut-Karabagh, soumise à un nettoyage ethnique par le régime azerbaïdjanais.

Le débat, modéré par le président du CAAS, sera précédé d'une séance d'information en français et anglais de la part de **Me Philippe Kalfayan**, juriste international et ancien secrétaire général de la FIDH, et de **Mme Siranush Sahakyan**, avocate des prisonniers, qui participeront le même jour à l'ONU à un *side-event* sur l'argument, invités par Christian Solidarity International.

Au moment où nous mettons ce numéro sous presse, ont confirmé leur présence: **Mme Marjorie de Chastenay** (députée, Les Verts), **Mme Joëlle Bertosa** (conseillère municipale, PS), **M. Simon Brandt** (LJS), **M. Vincent Schaller** (UDC), **M. Skender Salihi** (Député, MCG), **Mme Marie Barbey-Chappuis** (Conseillère administrative de Genève, Le Centre) et **Mme Natasha Buffet-Desfayes** (Députée, PLR). D'autres candidats au Conseil municipal de la Ville de Genève (Exécutif et Législatif) et des communes adjacentes seront aussi présents, ainsi que des député.e.s au Grand Conseil de différents partis politiques.

Une forte présence de notre communauté est souhaitée.

débat public a continué à être dominé par des accusations réciproques entre le parti au pouvoir et les «anciens» sur la défaite militaire de 2020 et le nettoyage ethnique en Artsakh, les différentes interprétations des plans de paix présentés par le Groupe de Minsk de l'OSCE durant les trois décennies passées et la politique envers la Russie. D'autre part, le discours idéologique du Premier ministre Nikol Pachninyan sur «l'Arménie réelle» avec ses formulations prêtant à la confusion et créant la polémique, contribuent davantage à détourner l'attention des questions essentielles qui devraient être traitées en priorité.

Aujourd'hui, des représentants de la République d'Artsakh sont jugés en Azerbaïdjan pour avoir défendu le droit des Arméniens de vivre dignement sur leurs terres ancestrales. Demain, chacun(e) de nous pourrait se retrouver à leur place. Pour Bakou, tous les Arméniens sont sur le banc des accusés et devraient être condamnés pour leur soutien à la défense des droits des Artsakhiotes ... ■

M.S.

ԱՐԶԱԿԱՆԳ

www.artzakank-echo.ch

6 numéros par année
Prix d'abonnement annuel: CHF 30.-

58, Rue de la Terrassière - 1207 GENEVE

CCP 12-17302-9

IBAN CH07 0900 0000 1201 7302 9

Responsable de publication: Maral Simsar

Tél. + 41 (0)78 892 93 31

artzakank@yahoo.com

35e ANNIVERSAIRE DES POGROMS DE BAKOU ET LE PROCÈS D'ANCIENS DIRIGEANTS D'ARTSAKH

Le 17 janvier dernier a été ouvert à Bakou le procès de 23 prisonniers de guerre arméniens, dont 16 capturés après l'attaque éclair de l'Azerbaïdjan en septembre 2023 sur Artsakh, qui a conduit à l'exil forcé de plus de 100 000 Arméniens de leur terre. La moitié de ces 16 personnes sont des anciens officiels de l'administration de l'ex-république de l'Artsakh. Il s'agit de Bako Sahakyan Arayik Harutyunyan, Davit Babayan, Levon Mnatsakanyan, Davit Manukyan, Arkadi Ghukasyan, Davit Ishkhanyan et Ruben Vardanyan.

Ce simulacre de procès coïncide avec le 35e anniversaire des pogroms anti-arméniens de Bakou qui ont poussé les 250 000 habitants arméniens de la ville à fuir le pays en abandonnant tous leurs biens.

L'éminente ethnographe **Hranush Kharatyan** rappelle ces événements sur sa page facebook:

A Bakou, se tient le procès des Arméniens dont le statut social est représenté par le mot «prisonniers». Les prisonniers arméniens n'ont jamais manqué dans les prisons de Bakou, et le plus souvent ils sont détenus parce qu'ils sont arméniens. En Azerbaïdjan en général, et à Bakou en particulier, être arménien était et reste un crime en soi, et ce «crime» est puni de diverses manières.

La dernière explosion du racisme anti-arménien a pris forme en 1988 à Soumgaït, où des bandes de tueurs ciblant les Arméniens ont, à leur tour, créé les types de torture et de violence qui ont fait d'eux des héros nationaux, légitimant ainsi la glorification des criminels dans la vie courante.

Deux ans après Soumgaït, les slogans "Mort aux Arméniens" scandés dans les rues de Bakou et surtout sur la place centrale, par des terroristes turco-azéris - des groupes du Front national d'Azerbaïdjan - parrainés par les autorités soviétiques d'Azerbaïdjan, et les meurtres successifs allaient se transformer en actions planifiées. En janvier 1990, des pogroms anti-arméniens furent lancés à Bakou après deux ans de meurtres et de pillages impunis et en l'absence de toute résistance de la part des Arméniens. Les projets d'appropriation des biens des Arméniens avec la bénédiction des autorités azerbaïdjanaises étaient déjà évidents, dans une atmosphère marquée par une profonde haine anti-arménienne et, surtout, un désir incontrôlable d'assouvir les passions de cruauté et la soif de sang. Le Front national avait ôté toute possibilité aux Arméniens de quitter Bakou et s'était lancé directement dans l'exécution des pogroms.

Le 13 janvier, 2007, exactement 17 ans après le début de ces terribles pogroms anti-arméniens à Bakou, N. Ryjkov écrivait: "Les gens étaient tués, Bakou était submergé par une violence incroyable... Les nouvelles arrivaient sur des atrocités inconcevables commises envers des gens. On avait enfermé un Arménien dans un entrepôt avant de le brûler vif alors qu'il était en train d'y déposer ses bagages en vue de les transporter en train. On avait défenestré un homme depuis le cinquième étage d'un immeuble en présence de sa femme et puis ..." [*Golos Armenii*, 13 janvier 2007]. Les gens ne pouvaient même pas s'enfuir pendant cette période, toutes les portes de sortie étant fermées aux Arméniens: les trains, l'aéroport, les autoroutes, le port, bref, toutes les voies possibles pour fuir le pays. Les autorités de l'Azerbaïdjan et de l'URSS «n'ont pas été capables de maîtriser» la situation et le 15 janvier, le Présidium du Conseil suprême de l'URSS dirigé par Gorbatchev a adopté une décision ... de déclarer l'état d'urgence au Haut-Karabakh et en Arménie... (Décret N 1060-I).

Cette décision, qui semblait impensable, limitait la diffusion d'informations, les discussions et les commentaires sur la violence raciste anti-arménienne à Bakou. Elle sera longuement débattue par les historiens et les politologues, mais dans ce cas, le plus important est que, d'une part, elle a donné aux voyous de la ville de Bakou la liberté totale d'assassiner des Arméniens, et d'autre part, elle a donné l'opportunité à l'OMON (Ndlr: Unités de forces spéciales) azerbaïdjanais de jeter dans les prisons de Kirovabad et de Chouchi de nombreux Arméniens du Haut-Karabakh, qui se trouvait en état d'urgence, car il était interdit aux résidents de se présenter même dans les rues et dans les lieux publics sans l'autorisation spéciale du commandant de ces forces.

À ce jour, personne ne peut dire combien d'Arméniens ont été tués, brûlés, violés, mutilés à Bakou en ce mois de janvier... Il sera probablement inutile de chercher dans les archives de Bakou le nombre d'Arméniens tués ou soumis à des violences et des pillages entre 1988 et 1990. Durant cette période, les cadavres des victimes n'ont été remis à leurs proches qu'après leur avoir fait signer les déclarations émises par des institutions sanitaires indiquant "décédé de mort naturelle". "La société, en particulier en Transcaucasie, était indifférente à ce qui se passait ou soutenait explicitement les hommes armés", écrivait Ryjkov, président du Conseil des ministres de l'URSS à l'époque (*Golos Armenii*, 18 janvier 2007).

Aucun procès, même simulé, n'a eu lieu. Aucun des racistes glorifiés qui, en tuant des Arméniens par la torture, s'étaient emparés de leurs biens, vivaient dans leurs appartements, leurs maisons, n'a été puni. Et maintenant, exactement 35 ans plus tard, au mois symbolique de janvier, ces heureux meurtriers racistes jugent les Arméniens captifs dans la prison de Bakou.

ԱԿՆԱՐԿ. ԿԱԼՈՒԲԾԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

Երուսաղեմի պատրիարքության կալուածներու ինդիորը իրաւական գետնի վրայ կը բացատրուի կուտակուած պարտքերու դիմաց առնուած քայլով: Երուսաղեմի քաղաքային իշխանութիւնները առաջադրած են բռնագրաւել կալուածները, աճուրդի հանել եւ այդպիսով մարել պատրիարքութեան տասնամեակներու վրայ կուտակուած պարտքը:

Այստեղ պարտքերու կուտակման, անոնց շիջման եղանակներու, կողմերու միջեւ կայացած համաձայնութիւններու եւ զուտ իրաւական լուծման մանրամասնութիւնները կը թուի, որ երկրորդական նշանակութիւն ունին: Պարզ է, որ պարտքերու կուտակումը վարչակառավարման բացթողում կ'ենթադրէ, մանաւանդ եթէ այդ ուղղութեամբ շիջման եղանակներ չեն որդեգրուած եւ տարիներու վրայ կարելի չէ եղած լուծումի յանգիլ:

Խնդիրը քաղաքական առանցք ունի: Այս կալուածները, որոնց նկատմամբ առաջին ոտնձգութիւնները չէ, որ տեղի կ'ունենան, դարաւոր ժառանգութեան մաս կը կազմեն եւ հայութեան պատմական իրաւունքներուն մաս կը կազմեն:

Երուսաղեմը միաստուածեան կրօններու համաշխարհային կեդրոն է, ուր համատեղուած են այդ կրօններն ու անոնց հետեւող դաւանանքները: Այնքան մանրամասնութեամբ որոշուած են իւրաքանչիւրի չափաբաժինը, իրաւունքը, նոյնիսկ ծիսակատարութիւններու ընթացքին իւրաքանչիւրին վերապահուած իրաւունքը, արարողութիւն կատարելու յաջորդականութիւնը, սրբավայրերու դուռ բանալ-փակելու մենաշնորհները, որ ամբողջ համակարգ մը կը խարխիլ, եթէ խախտին այդ օրինաչափութիւնները:

Աշխարհը ականատես կ'ըլլայ տարբեր արարողութիւններու ընթացքին ծագած վեճերու, բռնութիւններու, կռիւներու, ուր իսրայելեան իրաւապահ մարմինները ոչ անպայման զսպելու կամ կարգաւորելու նպատակով ծառայութիւններ կ'իրականացնեն:

Կալուածներու այս ինդիորի արծարծումէն առաջ եւ անոր ընթացքին բազմաթիւ անգամներ հրեայ ծայրայեղականութեան ներկայացուցիչներ ուղղակի հայերը վտարելու կոչերով եւ համապատասխան գործողութիւններով հանդես եկան հայապատկան թաղամասերու մէջ:

35e ANNIVERSAIRE DES POGROMS DE BAKOU ET LE PROCÈS D'ANCIENS DIRIGEANTS D'ARTSAKH

>>> Ce procès des Arméniens à Bakou est aussi le mien, le vôtre, le sien... le procès de nous tous.

Demain on jugera les Russes, les Juifs, les Lezgis, les Talyshes, les Udis....

Le droit azerbaïdjanais trace de nouvelles frontières ... et le «droit international» semble être d'accord avec celles-ci. ■

Hranush KHARATYAN

Կը թուի, որ այս անհանդուրժողականութիւնը կամ հակահայ գրգռութիւնները միայն ծայրայեղականութեան ակունքներէ չեն բխիր: Մանաւանդ Երուսաղեմի քաղաքային իշխանութիւնները կը հետեւին պաշտօնական Թել Աւիւին, յատկապէս Երուսաղեմ քաղաքի Նոր կարգավիճակի ապահովման քաղաքականութեան առումով:

Պարզ է, որ Միացեալ Նահանգներու գործող նախագահը իր նախորդ պաշտօնավարման ընթացքին առաջադրած էր Երուսաղեմը դարձնել Իսրայելի մայրաքաղաք: Այդ առաջադրանքի ուղղութեամբ որոշ քայլեր առնուեցան՝ դեսպանատուներու Երուսաղեմ տեղափոխումով: Կարգավիճակը չփոխուեցաւ սակայն: Թրամփի վերընտրութիւնը յայտնապէս կրնայ քաջալերած ըլլալ Թել Աւիւն ու Երուսաղեմի իշխանութիւնները:

Աւելի հեռանալով շարժառիթներու որոնման քաղաքական հայեցակէտերու առումով եւ նկատելով Իսրայել-Ազրայելեան խորացող համագործակցութիւնը եւ ինչու չէ դէպի Պաքու ուղղուող ուղերձը այս բոլորին մէջ:

Թել Աւիւն անհանգիստ է «երկու պետութիւն» բանաձեւի հիման վրայ միջազգայնացուող օրակարգէն, ուր յստակ պատկերացում կայ նաեւ Երուսաղեմի կարգավիճակին մասին Արեւելեան, Արեւմտեան բաժիններով:

Միւս կրօններն ու դաւանանքները կալուածային յարձակումներու չեն ենթարկուիր հայոց նման: Այստեղ է, որ հայկական առաջնահերթութիւնը մտածել կու տայ Թել Աւիւ-Պաքու գործակցութեան մասին: Աւելի հեռահար կտրուածքով հարուածը կրնայ հասնիլ յոյներուն, լատիներուն, արաբներուն, որոնք այլապէս արդէն հալածանքի տակ են:

Դարաւոր ժառանգութեան մը կորուստին ահագանգը կը հնչեցնեն Երուսաղեմահայութեան ներկայացուցիչները: Եթէ ընդունինք, որ ինդիորը պարտք կուտակել-մարելու մէջ չի կայանար, այլ քաղաքի մը կարգավիճակի վերափոխման, որուն ընդամաջ տարբեր կրօններու եւ դաւանանքներու ունեզրկումին, ապա պետք է մտածել իրաւունքներու փրկութեան համար աւելի ընդգրկուն ներգրաւումի մասին՝ պետութիւն եւ սփիւռք հասկացողութեամբ: ■

«Ա.»

(ԱՉԴԱԿ)

LES DÉCLARATIONS DE NIKOL PACHINIAN À ZURICH PROVOQUENT DES VAGUES DE PROTESTATIONS

Le 24 janvier 2025, dans le cadre de sa visite en Suisse pour participer au Forum économique mondiale de Davos, le Premier ministre Nikol Pachinian a rencontré à Zurich un groupe de représentants de la communauté arménienne. Certaines déclarations de M. Pachinian ont suscité un véritable tollé en Suisse et ailleurs dans la mesure où un enregistrement vidéo d'une partie de la rencontre a été mis en circulation sur les réseaux sociaux.

Les critiques les plus vives visaient les déclarations suivantes du Premier ministre sur le génocide.

«(...) Nous devons revenir à nos vérités. Ce que nous considérons comme la vérité, est-ce la vérité ou non? (...) [Le génocide] est la partie la plus importante de notre identité. Nous devons revenir aussi à l'histoire du génocide arménien. Nous devons comprendre ce qui s'est passé, pourquoi cela s'est produit, comment nous l'avons perçu et par qui. Pourquoi le génocide n'a pas été à l'agenda en 1939, mais y est apparu en 1950? Je pense que nous devrions étudier ces questions. Gérons-nous notre identité ou pas? ce sont des questions fondamentales que nous devons comprendre pour résoudre nos problèmes. (...) Nous devons comprendre notre histoire, nous devons comprendre notre identité. (...)»

Dans un communiqué du 29 janvier 2025, le Conseil des Associations Arméniennes et Arménophiles de Suisse (CAAS) a exprimé sa profonde préoccupation face à ces déclarations qu'il juge controversées, portant «atteinte à la mémoire du génocide des Arméniens» et suscitant «des interrogations légitimes quant à l'engagement du gouvernement arménien envers la compréhension, dans sa totalité, de ce crime contre l'humanité et sa reconnaissance internationale.»

Le CAAS a en outre exhorté «le gouvernement arménien, ainsi que ses représentants, à assumer les responsabilités qui leur incombent» soulignant que «la reconnaissance du génocide des Arméniens ne doit en aucun cas être compromise par des considérations politiques ou diplomatiques et ne doit pas donner l'occasion aux adversaires de la nation arménienne d'utiliser de tels propos à des fins négationnistes.» Le CAAS a également appelé le Premier ministre «à clarifier ses propos et à réaffirmer sans ambiguïté son engagement en faveur de la reconnaissance du génocide des Arméniens sur la scène internationale.»

«Si le gouvernement arménien venait à persister dans l'abandon de la lutte pour la reconnaissance internationale du génocide des Arméniens, il serait alors du devoir du CAAS, de la diaspora en général et de tous les alliés de cette cause, de continuer sans relâche ce combat historique. (...) La mémoire des victimes, la dignité de leurs descendants et les leçons tirées de l'Histoire ne peuvent être sacrifiées au nom d'intérêts conjoncturels.» lit-on dans le communiqué.

Le CAAS souligne qu'à l'instar du gouvernement arménien, il aspire à « une paix juste et durable dans la région » et rappelle qu'il a été créé « pour exprimer sa solidarité avec la République d'Arménie, en particulier en ce qui concerne sa sécurité nationale et son intégrité territoriale. C'est pourquoi il est essentiel que la diaspora et l'Arménie restent solidaires et cohérentes dans leur engagement envers le droit international, la justice et la vérité historique en cette période difficile. » Pour conclure, le CAAS « réitère son engagement indéfectible en faveur de la reconnaissance et de la prévention des génocides, et continuera de travailler avec ses partenaires en Suisse et à l'international pour lutter contre la perpétration de nouveaux crimes, préserver la mémoire et promouvoir la justice.»

Un grand nombre d'organisations dont l'Institut Lemkin pour la prévention du génocide, ont également protesté publiquement contre les déclarations du Premier ministre à Zurich.

Le 31 janvier 2025, lors d'une conférence de presse à Erevan, M. Pachinian a assuré qu'il n'a pas nié le génocide arménien:

«La négation ou le reniement du génocide est un crime pénal en Arménie. (...) Le fait du génocide est incontestable et indéniable. Le Mets Yeghern n'est pas seulement irréfutable, mais c'est une partie de notre identité. Ce n'est pas une question de vouloir ou non. Il n'existe pas de force capable de faire cela, c'est dans mon sang, dans votre sang, dans le sang de nous tous, dans nos veines, et dire une telle chose signifie ne pas reconnaître l'identité de son propre peuple» a-t-il affirmé.

Le Premier ministre a tenté d'expliquer que par sa déclaration il avait simplement voulu mettre en discussion les formules de sa perception du monde, qui sont peut-être erronées. «Il s'agit de savoir si le génocide ne devrait pas nous inciter à revenir sur nos formules de perception du monde. Il est possible que nous ne percevions pas correctement les réalités au début du siècle, au milieu du siècle, à la fin du siècle, et même aujourd'hui. Peut-être, plaçons-nous trop d'espoir dans certaines encouragements et incitations externes. (...)» ■

PACHINIAN ET L'OUBLI ORGANISÉ: UNE LECTURE À LA KUNDERA DE LA POLITIQUE ARMÉNIENNE

Alexis ROCHETTE KRIKORIAN

Milan
Kundera
Le livre
du
rire et
de l'oubli
folio

Milan Kundera nous l'a enseigné: l'histoire ne se rattrape pas, elle s'oublie ou se réécrit. En Arménie, Nikol Pachinian semble avoir pleinement intégré cette leçon, adoptant une stratégie qui rappelle «*La Plaisanterie*», où l'on comprend trop tard que certains torts ne peuvent être réparés, mais aussi «*Le Livre du rire et de l'oubli*», où les régimes, par des

manipulations subtiles et une mise en scène politique, redessinent le passé et imposent leur propre narratif.

Si l'Arménie sous Pachinian se présente comme une démocratie en construction, sa politique actuelle soulève de nombreuses interrogations. S'agit-il d'un pragmatisme diplomatique nécessaire ou d'une réécriture du passé au profit de considérations immédiates?

Une normalisation asymétrique avec la Turquie

Dans ce contexte, la normalisation des relations arméno-turques semble ne reposer sur aucune base équilibrée, mais plutôt sur une série de concessions unilatérales aux *diktats* d'Ankara. L'un des exemples les plus frappants est l'affaiblissement progressif de la campagne pour la reconnaissance du génocide des Arméniens. Jadis pilier de la politique d'État, cette question est aujourd'hui reléguée au second plan.

Le 24 janvier 2025, lors d'une rencontre avec des représentants de la diaspora arménienne à Zurich, en marge du Forum économique mondial (WEF), certaines déclarations de Pachinian ont en effet semé l'incompréhension. Son discours ambigu sur cette question fondamentale a conduit le CAAS (Comité des Associations Arméniennes et Arménophiles de Suisse, dans lequel Hyestart est pleinement engagé) à réagir par un communiqué (voir page 5), appelant la diaspora à poursuivre son engagement en faveur de la reconnaissance, de la justice et de la vérité, au besoin seule, et en partenariat avec les organisations engagées dans la défense des droits humains.

L'effacement des blessures récentes et actuelles

Quelques jours plus tard, lors d'un forum organisé par l'*Atlantic Council* à Washington le 4 février 2025,

Pachinian a annoncé son intention de retirer les plaintes déposées contre l'Azerbaïdjan auprès de la Cour européenne des droits de l'homme (CEDH) et de la Cour internationale de justice (CIJ)¹. À l'évidence, cette décision s'inscrit dans une stratégie d'apaisement qui soulève des questions quant à la place de la mémoire et de la justice dans la construction d'une paix durable.

La mémoire d'Anush Apetyan, par exemple, soldate arménienne violée, torturée et assassinée, et dont le corps a été affreusement mutilé *post mortem*², semble ainsi être reléguée au silence. De même, les prisonniers de guerre arméniens martyrisés en Azerbaïdjan et les innombrables disparus de force toujours détenus en Azerbaïdjan, s'ils ne sont pas déjà morts, sont abandonnés à leur triste sort. Cet effacement des souffrances récentes et actuelles pose une question centrale: peut-on bâtir la paix sans justice et sans mémoire?

Inversion accusatoire et légitimation d'un narratif et d'actions hostiles

Lors d'un discours prononcé à Paris le 11 février 2025, Pachinian a semblé accorder du crédit aux propos d'Ilham Aliev, qui avait qualifié l'Arménie de "pays fasciste" en janvier 2025. Une déclaration pour le moins troublante, surtout lorsque l'on rappelle que la CIJ a déjà démontré que le racisme d'État se situait du côté de Bakou, et non d'Erevan (décision du 7.12.21³).

Lorsque le Parlement azerbaïdjanais a adopté en 2023 une déclaration désignant la diaspora arménienne comme une "tumeur cancéreuse de l'Europe"⁴, aucune condamnation claire n'est venue du gouvernement arménien à Erevan. Cette absence de réaction a légitimement suscité l'inquiétude quant à la volonté de Pachinian de défendre les droits des Arméniens à l'international. L'inaction du gouvernement arménien face à la disparition apparemment programmée du quartier arménien de la vieille ville de Jérusalem ne peut par ailleurs que renforcer ces inquiétudes⁵.

Les rencontres de Pachinian avec la diaspora à Zurich et à Paris se sont déroulées dans des >>>

1 <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/armenian-prime-minister-nikol-pashinyan-outlines-his-vision-for-peace-in-the-region/>

2 <https://oc-media.org/footage-appears-to-show-desecration-of-female-armenian-soldier/>

3 <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/180/180-20211207-ORD-01-00-FR.pdf>

4 <https://meclis.gov.az/news.php?id=1379&lang=en>

5 <https://www.aljazeera.com/gallery/2024/12/18/armenian-christians-in-jerusalem-old-city-feel-the-walls-closing-in>

ԴՐԱՄԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵ ԶԱՐԻՔ ԾՆԻԼ

Բագրատ ԷՍԴՈՒԳԵԱՆ

Լուսանկար Պերճ Արապեան

Դրամապաշտ համակարգի ամենամարդկային դրսևորումներն են իմփերեայիզմը եւ ֆաշիզմը:

Որպէս համամարդկային խաբկանք, բոլորս կարծեցինք թէ ժԹ. դարու վերջերուն եւ Ի. դարու սկիզբներուն մեծ կայսրութիւններու անկ-

ման շրջանին վերջ գտաւ Լաեւ գաղութատիրութիւնը: Չէ որ անցեալի գաղութները Հնդկաստանէն Չինաստան, Ափրիկեան բազմաթիւ երկիրներ, Մերձաւոր Արեւելք, բոլորն ալ տիրացան անկախ պետականութեան:

Նոյն խաբկանքը ապրեցանք, երբ Ի. դարու առաջին կէսի աւարտին ծանր պարտութիւն կրեցին Հիդլեր եւ Մուսոլինի: Բոլորս կարծեցինք թէ ֆաշիզմ կոչեալ բռնակալութիւնը այդ կերպարներուն հետ միասին անցաւ պատմութեան մուկ էջերուն: Կատարեալ սխալեցանք, քանի որ դրամապաշտ համակարգը, այսինքն քափիթալիզմը միշտ ունէր այդ չարիքները վերածնելու կարողութիւնը: Ուրեմն պատահածը պարզ ձեւափոխութիւն մըն էր միայն:

Այս պահուն, երբ Թրամփ կը յանդգնի Պաղեստինի ժողովուրդը բոլորովին ուրիշ երկիր մը փոխադրելու մասին ճառելէ, հոգը անգամ չէ որ այդ առաջարկածը բառին բուն իմաստով ցեղասպանութիւն է: Տեղասպանութիւն՝ այդ եզրը բնութագրող իրաւագետ Ռափայել Լեմբինի հաստատումով: Այդ հաստատումը տարիներ ետք կրկնած էր Հրանդ Տինք. «Նոյնիսկ առանց մէկու քիթը արիւնելու, նոյնիսկ ոսկեայ ինքնաթիռներու մէջ բամպակներու փաթաթելով տեղափոխէք, ժողովուրդ մը իր բնօրրանէն տարհանէք կատարուածը ցեղասպանութիւն է»:

Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց Նախարար Հաքան Ֆիտան Թրամփի այս առաջարկը որակեց «Անտառի կանոն» ըլլալով: Այդ ըսելու պահուն չմտաբերեց անգամ թէ այդ նոյն անտառի կանոնով արցախահայութիւնը աքսորուեցաւ իր պատմական հայրենիքէն: Նոյնն էր կատարուածը 1938-ին, Տերսիսի մէջ: Հոն ալ ալիւիադաւան դըզըլպաշ հասարակութիւնը նախ ենթարկուեցաւ զանգուածային սպանդի եւ ապա վերապորոշներն ալ պարտադիր գաղթի ենթարկուեցան:

Միջազգային յարաբերութիւններու եւ դիւանագիտութեան մէջ ոչ մէկ խօսք, մարմնի ոչ մէկ շարժում սխալմամբ, թերացումով կամ աննպատակ կը կատարուի: Ընդհակառակը ամէն բառ, ամէն շարժում ունի իր յատուկ նշանակութիւնը: Յիշենք Թրամփի երդմանակալութեան հանդեսին Իլըն Մասքի նացիական բարեւը: Այդ շարժումը պատգամ մըն էր իր կարգին, որուն բացայայտումները տեսանելի կը դառնան Թրամփի յայտարարութիւններով: Ան վերջերս իր երկրի կատարած զինւորական օժանդակութեան հատուցումը պահանջեց սպաննալով Ուրբանիոյ բնական պաշարներուն:

PACHINIAN ET L'OUBLI ORGANISÉ: UNE LECTURE À LA KUNDERA DE LA POLITIQUE ARMÉNIENNE

cadres extrêmement contrôlés, conçus comme des monologues plutôt que comme de véritables débats. Certains participants ne maîtrisaient même pas la langue employée (l'arménien oriental), soulignant l'aspect artificiel de ces échanges.

Ce contrôle strict pose la question d'un véritable dialogue entre le gouvernement arménien et la diaspora arménienne, d'autant plus que le rôle de celle-ci a été publiquement remis en cause. Comme l'avait déclaré en 2021 Ibrahim Kalin, porte-parole de la présidence turque: "Le processus arméno-turc détruira les arguments de la diaspora arménienne aux États-Unis". De fait, Pachinian semble aujourd'hui engagé dans une démarche qui affaiblit la position historique de la diaspora. Sa participation, le 3 juin 2023, à la cérémonie de prestation de serment d'Erdoğan, où il a semblé échanger des sourires, qui ont pu paraître entendus, avec des représentants de l'extrême droite turque, a renforcé ces interrogations.

L'Arménie sous Pachinian oscille entre oubli, pragmatisme et renoncement, soulevant une inquiétude légitime au sein de la diaspora. Mais si certains pensent que l'histoire peut être réécrite à coup de déclarations et d'accords, ils sous-estiment la force de la mémoire collective.

Comme l'écrivait Kundera: "La lutte de l'homme contre le pouvoir, c'est la lutte de la mémoire contre l'oubli". Si elle souhaite contrer le lent poison de la désappartenance et surtout si elle refuse cet oubli organisé, il appartient désormais à la diaspora arménienne de poursuivre ce combat avec détermination, intelligence et solidarité.

A.R.K.

6 <https://news.am/eng/news/679493.html>

Հունկ Թրամփի անհեթեթ ելոյթները սահմանուած չեն իր տգիտութեամբ: Ան կը ներկայացնէ աշխարհի խոր ձեւաչափը՝ ըստ որու իրաւունքը զօրաւորինն է: Մայրս կ'ըսէր. «Ըսէ ընկերդ, ըստմ ով ըլլալդ»: Թրամփ իր ներկայացուցած կերպարին մէջ կողք կողքի է Վլատիմիր Փութինի, Թուրքիոյ Նախագահ Էրտողանի, Ատրալեյճանի Նախագահ Ալիեւի եւ նմաններուն հետ: Մարդիկ, որոնք ամբողջապէս կը ծայրակցին անոր վարած քաղաքականութեան եւ կ'ուզեն իրենք ալ, իրենց սահմանին մէջ կրկնօրինակել նոյնը:

Ուրիշ ինչպէ՞ս պատմենք նեօ-օսմանական երազանքը:

Վտանգուածը ո՛չ թէ որոշ երկիրներ կամ որոշ սերունդներ են, այլ համաշխարհային մարդկութիւնը իր ապագայ սերունդներով հանդերձ: ■

(ԱԿՕՍ)

LES UNIVERSITÉS DE GENÈVE ET DE LAUSANNE ONT ACCUEILLI LA XVIe CONFÉRENCE GÉNÉRALE DE L'ASSOCIATION INTERNATIONALE DES ÉTUDES ARMÉNIENNES (AIEA) DU 9 AU 11 JANVIER 2025

Du 9 au 11 janvier 2025, les Universités de Genève et de Lausanne ont accueilli la XVIe Conférence générale de l'Association Internationale des Études Arméniennes (AIEA), un événement majeur de cette organisation, qui est aujourd'hui l'une des principales sociétés savantes dédiées à la promotion des études arméniennes à l'échelle mondiale. La conférence a réuni environ soixante-dix participants de onze pays: Arménie, Autriche, Belgique, République tchèque, France, Allemagne, Hongrie, Italie, Pologne, Suisse et États-Unis. Cela démontre le caractère international de l'AIEA.

Les précédentes conférences générales se sont tenues dans plusieurs villes, notamment à Leiden, Paris, Budapest, Halle, Vienne, Vitoria-Gasteiz, Erevan, Louvain-la-Neuve, Würzburg, Londres, Oxford, Bologne, Fribourg, Bruxelles, Trèves (voir <https://aiearmeniennes.org/activities/>). Le choix des lieux d'organisation repose à la fois sur les propositions des membres de l'Association et sur les invitations du Comité, dans le but de favoriser les échanges avec les centres d'études arméniennes de différentes régions. Cette XVIe conférence s'inscrivait également dans le cadre de la célébration du cinquantième anniversaire de la création du Centre de recherches arménologiques à l'Université de Genève.

<https://www.unige.ch/lejournal/vie-unige/en-bref/armenien/>

<https://www.unige.ch/lettres/meslo/unites/armenien/actualites/soiree-pour-les-50-ans-du-centre-darmenologie-1>

L'AIEA

Formellement enregistrée aux Pays-Bas en 1982, l'AIEA bénéficie de plus de 40 ans d'activités. Il est intéressant d'en rappeler brièvement la fondation ainsi que quelques étapes fondamentales. À la fin des années 1970, les études arméniennes connaissent un nouvel essor, notamment avec la création de nouvelles chaires universitaires. Malgré cette dynamique, les contacts entre les chercheurs et chercheuses impliqués dans ce domaine restaient encore limités. C'est dans ce contexte qu'est née la volonté de fonder une Association afin de coordonner les différentes initiatives en arménologie, de favoriser les échanges et collaborations, et ainsi de contribuer à la promotion de cette discipline. La première invitation à participer à la création de l'AIEA fut adressée à des collègues d'Europe et du Moyen-Orient. Elle suscita immédiatement une quarantaine de réponses favorables, témoignant d'un réel besoin au sein de la communauté académique. Par ailleurs, dès le départ des liens se sont développés également avec les chercheurs et chercheuses des États-Unis, où existait déjà depuis quelques années la *Society of the Armenian Studies*.

Dès sa création, l'un des principaux objectifs de l'Association a été d'assurer la participation régulière

de collègues provenant d'Arménie, en particulier à une époque où sortir de l'URSS était difficile. Les premiers invités ont été les professeurs Gevorg Djahoukian et Edouard Djobachyan (respectivement spécialiste de linguistique et de littérature arménienne à Erevan), qui ont été accueillis en 1988 à la Conférence générale organisée par le regretté professeur Dirk van Damme à l'Université de Fribourg. Les invitations régulières de collègues arméniens ont progressivement renforcé les échanges académiques et les collaborations l'Arménie. Aujourd'hui, l'Association compte plus de 300 membres originaires de nombreux pays, notamment d'Europe, d'Arménie, du Moyen-Orient (Liban, Iran et Turquie) ainsi que d'Amérique du Nord et du Sud.

(Crédit photo : Ani Gasparyan)

Les conférences générales de l'AIEA

Les conférences générales sont complémentaires des workshops spécialisés qui, depuis 1985, ont été organisés autour de thématiques précises dans différentes universités, y compris en Suisse. Les conférences jouent un rôle essentiel dans la vie de l'Association, offrant à intervalles réguliers une plateforme d'échange aux chercheurs et chercheuses de tous niveaux – des doctorant·es aux spécialistes confirmé·es – qui peuvent présenter des recherches en cours ou récemment achevées dans toutes les disciplines qui touchent aux études arméniennes. La variété des thèmes abordés lors de la XVIe Conférence illustre la richesse et de la diversification des recherches actuellement menées par les membres de l'AIEA, témoignant plus largement de la vitalité de l'arménologie elle-même.

Le format du congrès, structuré en panels thématiques, a permis des échanges approfondis sur >>>

LES UNIVERSITÉS DE GENÈVE ET DE LAUSANNE ONT ACCUEILLI LA XVIe CONFÉRENCE GÉNÉRALE DE L'ASSOCIATION INTERNATIONALE DES ÉTUDES ARMÉNIENNES (AIEA) DU 9 AU 11 JANVIER 2025

➤➤➤ des sujets variés. Les interventions ont couvert un large éventail de domaines de l'Antiquité à l'époque contemporaine : art, archéologie, littérature, histoire, sociologie, linguistique, philologie, patristique, liturgie, humanités numériques et théologie (voir programme : <https://aiearmeniennes.org/2025/01/05/abstractsconfgen.html>). Pour la première fois, une session a été entièrement consacrée à la musique, explorant des cas d'études allant de l'époque médiévale aux œuvres de Tigran Mansourian.

(Crédit photo : Ani Gasparyan)

L'accès aux travaux des conférences générales est réservé aux membres de l'AIEA. Toutefois, soucieux de favoriser les liens avec la Cité, le comité d'organisation a choisi d'ouvrir trois keynote lectures sous forme de conférences publiques. Trois éminents spécialistes ont été invités à partager leurs recherches sur des sujets majeurs: l'alphabétisation dans l'Arménie ancienne et, en général, le Caucase ancien; l'histoire médiévale et moderne de l'Église dans le Karabagh; le génocide arménien. La première conférence a été donnée par le professeur Jost Gippert (directeur d'un projet ERC sur le Caucase ancien à l'Université de Hambourg) et portait sur "Approaching the Early Centuries: Palimpsests and Their Significance for the History of Armenian Literacy". La deuxième conférence, intitulée "The Albanian Catholicosate in the Hierarchical System of the Armenian Church", a été donnée par le vice-directeur du Matenadaran, Dr. Vahé Torosyan. Enfin, la troisième conférence a été donnée par la Dr. Suzan Meryem Kalayci (historienne à l'Université d'Oxford et cofondatrice de l'*Oxford Network for Armenian Genocide Research*), qui explore de nouvelles perspectives dans les études sur le génocide, notamment sous l'angle du genre, de la mémoire et du silence. Son intervention était intitulée "Dark Times : Reflections on the Armenian Genocide".

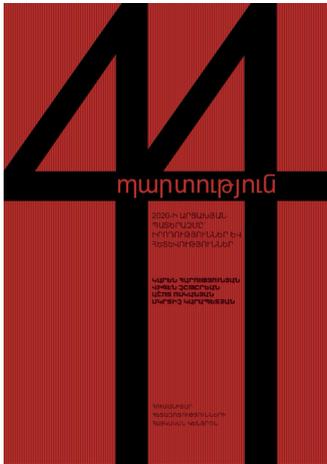
Dans une volonté de soutenir la relève académique, outre ces trois keynote speakers, trois doctorantes d'Arménie – Knar Harutyunyan, Anush Sargisyan et Ani Yenokyan – ont également été invitées à présenter leurs

travaux sur l'histoire de l'art médiéval et du livre en Arménie. Plus généralement, il faut souligner la présence réjouissante de nombreux et nombreuses doctorant-es et post-doctorant-es. Parmi eux/elles, on mentionnera les chercheurs/euses qui, à des moments différents de leur parcours d'études ou de leur carrière universitaires, ont été ou sont encore rattaché-es à la section d'arménien de l'Université de Genève (Sara Scarpellini, Lorenzo Colombo, Emiliano Zanelli, Armenuhi Magarditchian, Arminé Melkonyan, Büsra Döner, Irene Tinti, Emilio Bonfiglio, Vicken Cheterian) ainsi que, toujours en Suisse, Victoria Abrahamyan, Gohar Grigoryan, Sergey Kim, Rémi Viredaz, Cassandre Lesjone, en plus des organisateur/trice-s. **Cet ancrage fort des études arméniennes dans le paysage académique helvétique est un aspect essentiel à mettre en avant.**

L'ouverture des travaux a eu lieu le 9 janvier avec une introduction de la Présidente de l'AIEA, la prof. Valentina Calzolari, suivie d'une allocution de S.E. Hasmik Tolmajian, représentante permanente de la République d'Arménie auprès de l'ONU à Genève. En plus de sa participation, Mme Tolmajian a généreusement accueilli les participants au congrès lors d'une réception à l'Ambassade d'Arménie le soir même. De nombreuses autres institutions ont apporté leur soutien, rendant possible cet événement exceptionnel. En plus des autorités des deux universités concernées (Département MESLO, Décanat de la Faculté des lettres et Rectorat de l'UNIGE ; Décanat de la Faculté des lettres de l'UNIL), le Fonds National Suisse de la Recherche Scientifique, l'Académie suisse des sciences humaines et sociales, l'Association suisse pour l'étude de l'Antiquité ont apporté leur appui. Il convient également de souligner le soutien de la Fondation Armenia, de la Fondation des Frères Ghoukassiantz, de la Fondation Calouste Gulbenkian ainsi que de la National Association for Armenian Studies and Research (NAASR), co-sponsor de la manifestation. La Conférence a été organisée par les prof. Valentina Calzolari et Robin Meyer, avec le support logistique de Lorenzo Colombo et Emiliano Zanelli (respectivement doctorant et étudiant en master à l'Unité d'arménien de l'Université de Genève).

En conclusion des travaux, l'Assemblée générale de l'AIEA s'est tenue, permettant de discuter et de présenter divers projets et partenariats. Parmi eux, le projet Artsakh online, dont l'objectif principal est de fournir des articles concis, rédigés par des experts, sur des sujets liés à l'Artsakh et, plus largement au Caucase, de l'Antiquité à l'époque moderne. Ces articles sont accessibles sur le site web de l'AIEA, afin de toucher non seulement la communauté scientifique, mais aussi un public plus large en quête d'informations précises. Ce besoin est d'autant plus important ➤➤➤

44. ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ / 2020-Ի ԱՐՑԱԽԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ՝ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՅԵՏԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ*

Հումանիտար հետազոտությունների հայկական կենտրոնը 2020-ի պատերազմի վերաբերյալ գիրք է լոյս ընծայել որը վերնագրուած է «Պարտություն. 2020-ի Արցախեան պատերազմը՝ իրողություններ և հետեւութիւններ»: Հետազոտական այս ծրագիրն իրականացուել է Գալուստ Կիւպէնկեան Հիմնարկութեան նախաձեռնութեամբ և ծախքով:

Հրատարակութիւնը նպատակ ունի հանրային ուշադրութիւնն ուղղել Արցախեան երկրորդ պատերազմի փաստական հանգամանքներին՝ վերջիններս հասկանալով ամենալայն իմաստով՝ պատերազմական գործողութիւններից մինչև որոշումների ընդունումը, բանակաշինութիւնից մինչև առաջնորդութեան ռազմավարական մտածողութեան որակը: Նրանում ընդգրկուած երեք վերլուծականներից կենտրոնականը յենուած է քաղաքական և ռազմական գործիչների, որոշում ընդունողների, փորձագետների և պատերազմի անմիջական մասնակիցների հետ անցկացուած աւելի քան երեսուն հարցազրոյցների վրայ: Գիրքն ամբողջացնում են 44-օրեայ պատերազմի մանրամասն ժամանակագրութիւնը և ռազմական գործողութիւնների քարտեզը:

Գրքի կենտրոնական վերլուծութիւնը պատրաստել է լրագրող, ժնկի համալսարանի միջազգային յարաբերութիւնների դասախօս **Վիգէն Զըրըրեանը**: Հայաստանի և Արցախի երեք տասնեակ պետական, քաղաքական և ռազմական գործիչների ու փորձագետների հետ հարցազրոյցների հիման վրայ նա փորձել է ստանալ գլխաւոր հարցի պատասխանը՝ ինչու հայկական կողմը պարտուեց 2020-ի պատերազմում:

«2020-ի պարտութեան կիսապատասխան հարցերը» վերնագրուած յօդուածում **Կարէն Յարութիւնեանը** եօթ փնջից բաղկացած ութ տասնեակ հարց է բարձրացնում, որոնք վերաբերում են նախապատերազմեան շրջանին; 2020-ի յուլիսեան մարտերին; պատերազմի սկզբին և ընթացքին; ռազմական ղեկավարմանը և որոշումների կայացմանը; զօրքերի համալրմանը և թիկունքային ապահովմանը; զինատեսակների կիրառմանը և պատերազմի աւարտին ու հետեւանքներին:

«Ռազմական պարտութիւն, թե՛ հասարակութեան համատարած ճգնաժամ» վերնագրուած յօդուածում փիլիսոփայութեան դոկտոր, Հայաստանի ամերիկեան համալսարանի դասախօս **Աշոտ Ոսկանեանը** գրում է, որ Արցախեան երկրորդ պատերազմի աւարտից չորս տարի անց մեր պատկերացումները նրա պատճառ-

LA XVIe CONFÉRENCE GÉNÉRALE DE L'ASSOCIATION INTERNATIONALE DES ÉTUDES ARMÉNIENNES (AIEA)

>>> que ces questions ont fait l'objet de nombreux débats, en particulier ces dernières années. Plus d'informations sur le projet sont disponibles ici: <https://aiearmeniennes.org/projects/>.

Compte tenu de la grande diversité des sujets abordés, l'AIEA a pour politique de ne pas publier les actes des conférences générales. Toutefois, les textes révisés des keynote lectures, ainsi que de l'introduction au colloque seront publiés dans un numéro spécial de l'AIEA Newsletter, disponible gratuitement sur le site web de l'AIEA. Les résumés des communications sont également accessibles en ligne: <https://aiearmeniennes.org/publications/>

Pour suivre les activités de l'AIEA, vous pouvez consulter le site : <https://aiearmeniennes.org> ■

Valentina CALZOLARI

ների, ռազմական գործողութիւնների ընթացքի, ներգրաւուած անձանց պատասխանատուութեան չափի և Նոյնիսկ հետեւանքների մասին շարունակում են մնալ անյստակ, կցկտուր և հակասական:

Հետաքննող լրագրող **Սկրտիչ Կարապետեան** իր յօդուածում ի մի է բերել 2020-ի պատերազմի 44 օրերի ժամանակագրութիւնը, որը հիմնականում վերաբերում է ռազմական գործողութիւններին:

Հետաքննող լրագրող, 2020-ի պատերազմի մասնակից **Հայկ Յովհաննիսեանը**, բազմաթիւ հարցազրոյցների, հարցումների և առկայ տեղեկատուութեան հիման վրայ պատրաստել է պատերազմի քարտեզը՝ ներկայացնելով հիմնական ուղղութիւններն ու ճակատամարտերը:

Աշխատանքի յղացման ազդակը եղել է Ղարաբաղեան երկրորդ պատերազմին նուիրուած մէկ այլ գիրք՝ կրկին Գալուստ Կիւպէնկեան Հիմնարկութեան օժանդակութեամբ, որը լոյս կը տեսնի շուտով՝ հայերէն (Newmag) և անգլերէն (I.B. Tauris): «**Կտորուած վահան. Արցախեան 44-օրեայ պատերազմի բազմաշերտ վերլուծութիւն**» վերնագրուած գիրքը հայ և օտարազգի 15 հեղինակների յօդուածների համախումբ է, որոնք տարբեր անկիւններից վերլուծում են 2020-ի պատերազմը և, առհասարակ, հայ-ադրբեջանական հակամարտութիւնը: ■

Աղբիւր՝ Civilnet

(*) Գիրքը կարելի է առցանց ներբեռնել հետեւեալ կայքով. <http://archhumanities.am/am/category/books/44%E2%80%A4%20ՊԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ>

ARCHumanities

ՀՈՒՍԱՆՆԻՏՄԱՐ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ELABORATION DU CENTRE DE FORMATION CONTINUE POUR LE PERSONNEL DE SANTÉ-SOCIAL EN ARMÉNIE

Fruit de la collaboration entre la Fondation SEMRA^{plus} Porrentruy et l'Hôpital pédiatrique ARABKIR à Erevan

A la suite de l'aide en cas de catastrophe de 1988, époque du terrible tremblement de terre, SEMRA a été créée afin d'aider l'Arménie pour le suivi des enfants atteints de maladies rénales, la plupart victimes du séisme, en collaboration avec l'hôpital pédiatrique ARABKIR puis ARBES pour les enfants fragilisés et handicapés. Il s'est rapidement avéré que les compétences des soignants devaient devenir plus performantes afin que l'accompagnement des enfants malades ou traumatisés puisse être effectué par les équipes arméniennes de façon autonome.

Pendant près de 18 ans, les infirmières, cheffes-infirmières et les infirmières formatrices sont venues en Suisse dans l'Hôpital du Jura principalement ainsi qu'en divers hôpitaux romands et alémaniques, pour affiner leurs pratiques professionnelles et se mettre à un niveau très performant dans les diverses techniques des soins, en particulier pour le suivi des maladies rénales et des urgences pédiatriques. Un encadrement strict en Arménie par les professionnels suisses a collaboré à améliorer la formation soit par des aides correctives, soit par un cours supplémentaire dans notre pays.

L'idée d'un centre de formation continue en Arménie dédié à tous les soignants du pays a rapidement germé; SEMRA^{plus} et l'hôpital Arabkir ont alors organisé en Suisse les stages des formateurs et formatrices prévus-es pour l'élaboration d'un **Centre de formation continue pour le personnel de santé-social, y incluant la réadaptation.**

Celui-ci a l'ambition d'aboutir à terme à son autonomie ainsi qu'à une accréditation étatique dans le but que sa reconnaissance puisse servir à une formation ouverte à tous les soignants d'Arménie.

L'acte de fondation de NTEC «Nursing and Therapy Excellence Center» est signé à Erevan le

SEMRA^{plus} est active en Arménie depuis 1988 - L'aventure de SEMRAPLUS débute en 1988 à la suite de l'épouvantable séisme qui, le 7 décembre, en l'espace de quelques secondes, a dévasté une bonne partie de l'Arménie. Un immense mouvement international de solidarité se manifeste alors. Dans ce contexte, le Docteur Jean-Pierre Bernhardt, alors médecin-chef à l'Hôpital de Porrentruy organise et dirige une mission suisse d'urgence: il s'agit de secourir et sauver les enfants souffrant d'une insuffisance rénale consécutive à leur ensevelissement sous les décombres. L'œuvre de Dr Bernhardt, aujourd'hui décédé, se poursuit de manière bénévole avec des actions qui permettent à l'hôpital pédiatrique Arabkir d'Erevan, de soigner gratuitement des enfants de milieux défavorisés et d'aider à améliorer les compétences du personnel soignant.

8 décembre 2023 par SEMRA^{plus} et La Fondation Unifiée de Bienfaisance Arabkir.

Ce centre s'adressera d'une part aux médecins et infirmières et d'autre part aux physiothérapeutes, ergothérapeutes ainsi qu'aux logopédistes pour la rééducation.

Les signataires rencontrent la ministre de la Santé, Mme Anahit Avanesyan pour présenter le projet qui semble séduire.

Après avoir pris les contacts avec les ministères arméniens de la Santé et du Social, les groupes de travail en Suisse et en Arménie se constituent, pour établir les différents curriculums et leurs expertises nécessaires par des formateurs suisses, des spécialistes de l'Hôpital du Jura, des HU de Genève et de Zurich ainsi que des spécialistes arméniens, de ARABKIR, ARBES, des Universités d'État de Médecine, des référents en pédiatrie et en hémodialyse du Ministère de la Santé, avant l'approbation étatique. Marlyse Fleury responsable pour SEMRA^{plus}, comme Shushan Davtyan, Naira Avetisyan, Anahit Asatryan et tant d'autres pour ARABKIR ont accompli un travail de titan pour arriver aux résultats tant attendus sous le mentorat de Ara Babloyan: **NTEC est agréée.**

23 septembre 2024 le premier programme est accepté par le ministère de la Santé et le premier cours peut être programmé:

«SOINS EN PEDIATRIE» reçoit 86 crédits dont 65 en théorie et 21 en pratique.

La formation, du 3 octobre au 21 décembre 2024 en séquences de 3 jours/2 fois par mois, se déroule dans des locaux prêtés par l'Hôpital Arabkir pour 10 participantes de Erevan et des régions. Ces dernières peuvent bénéficier d'une bourse pour le logis et repas de Fund for Armenian Relief, partenaire de NTEC. >>>

**ԹՈՒՐԵԻԱՅՈՒՄ ՎԵՐՋԻՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳԻՒՂԸ ԿԱՆԳԼԱԾ
Ե ՍԵՓԱԿԱՆԱԶՐԿՄԱՆ
ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ԱՌՋԵՒ**

Թուրքիայի բնակարանային շինարարության վարչություն (TOKİ) կողմից նախաձեռնուած նոր բնակարանային ծրագրի շրջանակներում Թուրքիայի վերջին հայկական գիւղը՝ Վաթնափոխ, կանգնած է սեփականազրկման սպառնալիքի առջև: Հաթայի Սամանդաղ շրջանում գտնուող Վաթնափոխ կարող է կորցնել իր հողերի, տների և գյուղատնտեսական տարածքների մի մասը՝ լայնածաւալ շինարարական ծրագրի պատճառով:

TOKİ-ի կայքում Հղղըրբեյ և Վաթնափոխ թաղամասերում նախատեսուող ծրագիրը ներառում է 1353 բնակարանային միաւորի կառուցում, որից 667 միաւոր և առևտրային կենտրոն՝ առաջին փուլում, և 686 միաւոր՝ երկրորդում: Շատ բնակիչներ մտավախութիւն ունեն, որ այս զարգացումն անդառնալիքի կը փոխի Վաթնափոխի պատմական և մշակութային ինքնութիւնը, որը դարեր շարունակ պահպանել է իր հայկական ժառանգութիւնը:

Բնակիչները մտահոգուած են ծրագրի հնարաւոր ժողովրդագրական փոփոխութիւններով: Bianet-ին տուած հարցազրոյցում գիւղացիներից մէկը շեշտել է, որ Վաթնափոխ գոյութիւն ունի դարեր շարունակ, և իրենք անհանգստացած են նրա մշակութային ու պատմական ժառանգութեան խաթարմամբ: Նրանք նաև նշել են, որ գիւղի գրեթէ կեսը սեփականազրկման վտանգի տակ է, ինչը սպառնում է նրա՝ որպէս Թուրքիայի միակ հայկական գիւղի կարգավիճակին:

Վաթնափոխի գիւղապետ Պերճ Զարթունը յայտնել է, որ Հաթայի նահանգապետ Մուստաֆա Մասաթլըի հետ բնարկումները կը պարզաբանեն իրավիճակը:

Մուսա լեռան տարածաշրջանում, ներառեալ Վաթնափոխում, հայերի ներկայութիւնը դարերի պատմութիւն ունի: Տեղի հայ բնակչութեան մեծ մասը ստիպուած էր հեռանալ 1915 թուականի ցեղասպանութիւնից յետոյ

**ELABORATION DU CENTRE DE
FORMATION CONTINUE POUR
LE PERSONNEL DE SANTÉ -
SOCIAL EN ARMÉNIE**

»»» Le retour des participantes est plus qu'encourageant; toutes sont très satisfaites des cours, des connaissances acquises, de l'ambiance agréable et laborieuse et par le côté inédit en Arménie.

Le travail de fond continue aujourd'hui avec la même intensité: l'organigramme de NTEC à édifier, les cours à déterminer, les protocoles à établir, expertiser et présenter aux ministères de la santé ou du social, et surtout préparer et meubler les locaux choisis dans un nouvel immeuble en fin de construction. NTEC aura environ 250 m² pour des salles de cours, salles de simulation, avec accueil et bureau administratif.

Un défi grandiose, mais combien important, une autonomie à inventer et à gérer: le début d'une nouvelle aventure suisse-arménienne. ■

SEMRA^{plus}

Par sa coordinatrice Y. GANGUIN-SEURET

Contact: Fondation SEMRAplus
Yvonne Ganguin-Seuret Coordinatrice
ganguinyvonne@bluwin.ch +41 76 421 34 96

և աւելի ուշ՝ 1939 թուականին Թուրքիայի կողմից Հաթայի բռնակցումից յետոյ:

Վերջին տարիներին կորցրած հայկական գոյքը հետ պահանջելու իրաւական ջանքերը հանդիպել են խոչընդոտների: Վաթնափոխի Հայկական եկեղեցու հիմնադրամը հետամուտ էր եղել 36 գոյքի վերադարձին, որոնք նոյնականացուել էին որպէս հայկական համայնքին պատկանող, բայց ժամանակի ընթացքում փոխանցուել էին պետութեանը կամ մասնաւոր սեփականութեան: Չնայած 2022 թուականին Սահմանադրական դատարանի կողմից սեփականութեան իրաւունքի խախտումը ճանաչելուն, այս գոյքերը դեռ չեն վերադարձուել:

Առաջարկուող սեփականազրկումն այժմ նոր մտահոգութիւններ է առաջացնում գիւղի ապագայի վերաբերեալ:■

(Ermenihaber.am)

AlpWebMaster
WEBSITES FOR PROFESSIONALS
www.alpwebmaster.com

info@alpwebmaster.com
Rue de la Banque 3, CH-1700 Fribourg
Tel: +41 58 580 0770
Koryun 7 str., AM-0025 Yerevan
Tel: +374 41 808 998

IT Solutions • Web & Logo Design • Web Development • Custom Admin Panel

PREMAT S.A.
IMPORT & EXPORT

9, RUE DES ALPES
CH - 1201 GENEVE
TEL. 022 731 69 35

**CANDIDAT.E.S
ARMÉNIEN.NE.S AUX
ÉLECTIONS MUNICIPALES
DU CANTON DE GENÈVE**

Le 23 mars les Genevois et les étrangers vivant dans le canton depuis huit ans au moins sont appelés aux urnes pour renouveler leurs autorités communales. Au total, 2275 candidats sont en lice pour les 1083 sièges dans 45 communes. Un second tour est prévu, le 13 avril, pour désigner les futurs membres des Exécutifs qui n'auraient pas obtenu la majorité absolue le 23 mars.

Nous constatons avec plaisir que les listes de candidatures déposées comprennent des noms arméniens. Nous vous présentons ci-dessous, par ordre alphabétique, les candidat.e.s qui participent activement à la vie communautaire et leur souhaitons bonne chance ! ■

**Conseil municipal
de la Ville de Genève**

BARSEGHIAN Anna
Les Vert.e.s.

Conseillère municipale,
architecte de formation,
curatrice et directrice artistique
d'Utopiana

**Conseil administratif et
Conseil municipal de Meyrin**

GHUKASYAN Davit
Libertés et Justice sociale

Actif dans l'horlogerie et
dirigeant d'une agence
immobilière

**Conseil administratif et
Conseil municipal de
Pregny-Chambésy**

SALAMONARD Arev
Les Vert'libéraux

Avocate et administratrice
indépendante

**Conseil municipal de la Ville
de Genève**

TARVERDYAN Ruzanna
PLR

Conseillère municipale,
directrice d'une fondation,
experte en développement
durable

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՕՉԱՆԵԱՆ 160

Հայ ազգային-ազատագրական գործիչ, զորահրամանատար Անդրանիկ Օզանեանը (Չորավար Անդրանիկ) ծնունդ է 1865 թուականի փետրուարի 25-ին, Շապին-Գարահիսարում: Ազգային հերոսի համբավ ձեռք բերած Անդրանիկն առանձնայատուկ դեր է ունեցել 19-րդ դարավերջի և 20-րդ դարասկզբի հայ ազատագրական շարժման գործում: 1892 թ. Անդրանիկն անդամագրուել է Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության կուսակցությանը, այլ ֆիդայիների հետ մասնակցել հայրենիքի պաշտպանությանը: Առաջին համաշխարհային պատերազմի տարիներին կարևոր դերակատարություն է ունեցել կամավորական շարժման կազմակերպման գործում: 1918 թ. Երզրումում վարելով ծանր պաշտպանական մարտեր՝ ապահովել է թուրքական կոտորածներից մազապուրծ հայության նահանջը:

Անգնահատելի է Ա. Օզանեանի աւանդն ինչպէս ազգային-ազատագրական շարժման, այնպէս էլ Հայոց ցեղասպանության հետևանքով բնօրրանը կորցրած հայ գաղթականներին վերահաս մահից փրկելու և որբահաւաք աշխատանքների կազմակերպման գործում:

Անդրանիկ Օզանեանը մահացել է 1927 թ. օգոստոսի 31-ին Չիկոյում (ԱՄՆ): 1928 թուականի յունուարին Նրա աճիւնը փոխադրուեց Փարիզ և վերաթաղուեց Պեր-Լաշէզ գերեզմանոցում, իսկ տարիներ անց (2000) այն տեղափոխուեց Հայրենիք՝ Երևանի Եռաբլուր պանթոն:

**ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՆ՝
ՉՈՐԱԿԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ԱՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ**

Այս կտրօնը թողարկուել է ԱՄՆ-ում՝ 1919 թ. վերջին, «Փրկութեան հանգանակութիւն» կենտրոնական յանձնախմբի կողմից, որը ղեկավարում էր Անդրանիկ Օզանեանը: Կտրօնի վրայ գրուած է. «Փրկութեան հանգանակութիւն Հայաստանի կարօտելոց»: Կենտրոնում օվալաձև շրջանակի մէջ, պատկերուած է Խրիմեան Հայրիկի (Մկրտիչ Խրիմեան) դիմանկարը, որը կիսով չափ օղակած դափնեպսակին գրուած է «Հայրիկ»: Նկարի աջ կողմում ԱՄՆ-ի, իսկ ձախում Հայաստանի առաջին հանրապետութեան դրոշներն են: Կտրոնում գրուած է նուիրատուի անուն-ազգանունը՝ Ստեփան Սողոմոնեան և հանգանակած գումարի չափը՝ 100 դոլար: Ստորին հատուածում յանձնախմբի նախագահ Անդրանիկ Օզանեանի և գանձապետ Կ. Մարգարեանի ստորագրութիւններն են:

Կտրօնի աջ անկիւնում նկարուած է հայ կարիքաւոր ընտանիք՝ հայրը, մայրը և երկու երեխաները, որոնցից մէկը, ձեռքերն առաջ պարզած, հաց կամ փող է աղերսում: Ձախ անկիւնում պատկերուած է Հայաստանը՝ Արարատ, Սիփան լեռներով և Կանայ լճով: ■

© Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտ

MAGNITUDE 6,8

Philippe DERSARKISSIAN

Août 1992, nous sommes à Marseille où je me suis installé.

Je suis avec un compatriote, sur le promontoire, situé juste au pied de Notre-Dame de la Garde, la fameuse «Bonne-Mère» qui surplombe la cité phocéenne.

Il a un visage buriné par la fatigue et les épreuves du temps, un regard pénétrant et déterminé, et dans ce jour d'été déclinant où Marseille rougeoie et resplendit sous un soleil couchant, la ville ne rayonne subitement plus et elle s'allume lentement à la faveur de la nuit.

Il me dit: «Arpar, c'est vraiment beau! Merci»

«Oui, c'est vrai, cette ville est vraiment splendide et comme tu ne la connaissais pas, il fallait, bien-sûr que tu la découvres, déjà, depuis en haut!»

«Arpar, tu ne comprends pas... Toutes ces rues éclairées, c'est cela qui est juste formidable pour moi... Tu vois... Chez moi à Leninakan en ce moment, nous sommes très très loin d'un tel confort.»

Le prêtre qui officiait à l'église arménienne du Prado, à Marseille, le père Zadig, un ami, qui avait officié à l'église de St-Etienne où je vivais, m'avait joint et demandé si je ne pouvais pas accompagner le temps d'une soirée, Martin Pashayan qui était venu d'Arménie afin de récolter des fonds et sensibiliser la diaspora marseillaise au sujet de son école

française de Leninakan, (qui s'appelle Gyumri, aujourd'hui) et dont il était le fondateur et le directeur.

Cela faisait déjà presque 4 ans que le séisme d'une magnitude 6,8 sur l'échelle de Richter avait détruit les villes de Spitak (l'épicentre du séisme), Leninakan (Gyumri) et Vanadzor (Kirovakan, à l'époque).

Près de 30'000 morts et encore 530'000 sans-abris le 7 décembre 1988 à 11h41.

Alors ce soir-là Martin Pashayan me raconte sa détermination et son engagement dans un français pur.

Universitaire, puis éducateur très engagé pour la promotion du français et de la culture française à Gyumri, il fut le directeur du «Lycée français» et œuvra au développement de la francophonie.

Le 7 décembre 1988, son école fut détruite et bon nombre de ses élèves moururent sous les décombres. S'en retournant chez lui il constata que sa femme et ses enfants avaient eux aussi péri.

Il fit le serment de reconstruire son école, mobilisa des partenaires français, les élus des villes de Marseille, Grenoble, Issy-les-Moulineaux ainsi que des organisations arméniennes présentes en Arménie: KASA, SPFA, l'UGAB et une nouvelle école aux normes antisismiques sortit de terre avec la première pierre posée par Jacques Toubon, ministre de la culture et de la francophonie, le 8 juillet 1994. En 1999 l'école réouvra et accueillait 1'700 élèves.

Le 15 mai 2020 Martin Pashayan a été élevé au grade d'officier dans l'ordre des palmes académiques par l'ambassadeur de France en Arménie, Monsieur Jonathan Lacôte en reconnaissance des services rendus à la culture française.

Dans l'intervalle Martin Pashayan se remaria et eut d'autres enfants.

En mars 2021, il nous quitta et «l'école N° 10» (en Union soviétique les écoles étaient juste numérotées et celle-ci était le dixième établissement scolaire de Leninakan) donna son nom à l'établissement en reconnaissance de son dévouement.

Je m'étais souvent demandé comment sur une zone sismique comme l'Arménie ce que les architectes avaient pu imaginer comme techniques de construction afin que tout de même nos églises et nos monastères résistent aux caprices de la nature en passant au travers des siècles.

Ainsi donc dès l'antiquité (4ème siècle) et ensuite au Moyen-Âge, nos architectes développèrent différentes techniques:

L'utilisation de la pierre taillée en tuf ou basalte, des pierres qui sont tout à la fois flexibles et solides, elles étaient assemblées sans mortier ou très peu, afin d'absorber les vibrations qui permettait aussi un déplacement horizontal plus souple sans dislocation.

Pour une plus juste répartition des forces, nos églises sont plus compactes et massives avec une faible hauteur qui réduit le risque d'effondrement, et les formes géométriques simples, comme les plans en croix, offrent une meilleure répartition des forces.

Les dimensions des pierres diminuent vers le haut: de 1 mètre x 2 mètres dans les assises inférieures, à 0,50 m x 0,80 dans les assises supérieures.

Les coupoles reposent sur des tambours polygonaux plutôt que circulaires car ils offrent une meilleure résistance aux torsions sismiques.

D'autre part la technique rejoint le spirituel, car la coupole symbole du divin repose sur un plan en croix, carré, illustrant l'union entre le terrestre et le céleste. Nous trouvons des interstices entre certains blocs qui permettent l'absorption des chocs sismiques, aussi des arcs de décharge, c'est- >>>

MAGNITUDE 6,8

➤➤➤ à-dire des structures en arc sont intégrées dans les murs pour répartir les charges et canaliser les forces sismiques.

Les fondations sont très profondément ancrées et renforcées par des couches alternées de pierres et de graviers servant d'amortisseurs et d'absorbateurs lors des secousses telluriques.

Grâce à ces innovations, la cathédrale d'Etchmiadzine (IVème siècle), les églises de Sanahin ou de Haghpat (Xème siècle) ont résisté à de nombreux tremblements de terre.

Aussi une technique pour prévenir d'un tremblement de terre imminent:

Tatev fut construit en 1295 et l'église St Pierre et Paul de ce monastère construite sur les fondations d'une ancienne église elle-même bâtie en l'an 835-848.

Et déjà une technique prédictive au 9ème siècle!

Au monastère de Tatev, je remarque un pilier octogonal appelé «Gavazan» (à l'époque une explication en plusieurs langues expliquait l'utilité de ce Gavazan). Il était surmonté d'un khatchkar, et le socle de ce pilier était construit sur un dispositif oscillant qui permettait au pilier de bouger comme un balancier sur sa base sans ne jamais tomber.

Tellement sensible que je le faisais bouger juste avec mon index et sans imprimer une force trop importante. Un peu plus haut sur le pilier des cintrages métalliques munis de clochettes émettaient un bruit à chaque mouvement du pilier et prévenaient d'un tremblement de terre imminent et l'oscillement de la colonne du degré d'importance du séisme à venir: Un détecteur conçu au 9ème siècle!

Évidemment, tous ces exemples sur les différentes techniques ne sont pas exhaustifs. Nos monuments sont les fondements de notre arménité.

Du temple de Garni, symbole du polythéisme, à Etchmiadzine ...

Notre architecture est notre livre d'histoire et toutes ces techniques cumulées au fil du temps, le pouvoir d'encore la lire aujourd'hui.

...Et à l'image de Martin, toujours reconstruire ou restaurer ce qui a été détruit ou malmené. ■

Ph. D.

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՊԵՍ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՐԱԿ

ՀՀ վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի կողմից Ցիւրիխում հայ համայնքի հետ հանդիպման ժամանակ Ցեղասպանութեան մասին խօսքերը զայրացնող հետևանքներ են թողել: Շատերը վարչապետին մեղադրել են Ցեղասպանութիւնը կասկածի տակ դնելու համար: ՀՀ վարչապետի խօսքերից այն է հետևում, որ 30-ականներին ԽՍՀՄ-ում արգելուած էր Ցեղասպանութեան մասին խօսելը, բայց դրանից յետոյ անցաւ որոշ ժամանակ ու ԽՍՀՄ-ը թոյլատրեց հայերին արտասանել Ցեղասպանութիւնն բառը, Նոյնիսկ յուշահամալիր կառուցուեց և այլն: Վարչապետը Նաև ասել է, որ մենք պետք է հասկանանք, թէ ինչ է տեղի ունեցել և ինչու: Շատերն այս ամէնը համարել են Նահանջ Ցեղասպանութեան ճանաչման փաստից:

Ընդհանուր առմամբ պետք է նշել, որ Ցեղասպանութիւնը տեղի է ունեցել, անկախ նրանից, թէ ինչ որ մէկը կը ձգտի հերքել այն, թէ ոչ: Բոլորը գիտեն, որ դա տեղի է ունեցել: Նոյնիսկ թուրքերը, որ ամէն կերպ ձգտում են հերքել, գիտեն, որ Ցեղասպանութիւն տեղի է ունեցել: Գուցէ մեզնից էլ լաւ գիտեն ու շատ աւելի մանրամասն, քանի որ Ցեղասպանութիւնն իրենց ձեռքերով է կատարուել:

Գալով Նրան, որ Նիկոլ Փաշինեանը խօսել է ԽՍՀՄ-ում Ցեղասպանութեան մասին խօսելու ու այդ հարցը բարձրաձայնելու երևոյթի մեկնաբանման ու հասկացման կարևորության մասին, հարկաւոր է նշել, որ դա ինչ որ անսովոր կամ զարմանալի հարց չէ: Անհասկանալի է, թէ ինչու է վարչապետը որոշել Ցիւրիխում հայ համայնքի հետ խօսել հենց նման թեմայով և նման տեսանկիւնից, բայց քանի որ դա տեղի ունեցած երևուք է, մենք կը փորձենք որոշակի պարզաբանում տալ ԽՍՀՄ-ում Հայոց Ցեղասպանութեան թեմայի վերաբերմունքի մասին:

ԽՍՀՄ-ում իրօք, որ 30-ականներին արգելուած էր խօսել 1915-ի մասին: Արգելուած էր գրեթէ մահուան սպառնալիքով: Նա, ով կը համարձակուէր նման թեմա բարձրացնել՝ կ'աքսորուէր կամ կը գնդակահարուէր ազգայնամոլութեան, ժողովուրդների միջև թշնամութեան իրահրման և ժողովուրդների եղբայրութեան միջև սեպ խրելու մեղադրանքով: ԽՍՀՄ-ում շատ և շատ մարդիկ են նման մեղադրանքներով սպանուել: Օրինակ Ակսել Բակունցի «Ճիրանի փողը» պատմուածքը դարձաւ գրողին մեղադրելու հանդուգն նացիոնալիզմի և շովինիզմի մէջ, որը սեպ է խրում խորհրդա-թուրքական եղբայրութեան մէջ: Ու նման դէպքերը յատկապէս 30-ականներին, որ մարդուն մեղադրեն ազգայնամոլութեան մէջ ու սպանեն, տասնեակ հազարաւոր են:

Բայց ո՞րն էր ինդիորը ու ինչու էր ԽՍՀՄ-ում Հայոց Ցեղասպանութիւնը արգելուած թեմա: Բանը նրանումն է, որ դեռևս 1918-20 թթ. թուրքերն ու բոլշևիկեան Ռուսաստանը բաւական սերտ շփումներ ունէին, իսկ քեմալականների ու բոլշևիկների յարաբերութիւնները յատկապէս 1919թ. այն աստիճան մտերիմ էին, որ Լենինը գումար և զէնք էր ուղարկում Մուստաֆա Զեմալին: Հայաստանի Հանրապետութեան վրայ թուրքերի յարձակումը ևս բոլշևիկեան Ռուսաստանի հետ համաձայնեցուած էր: 1920թ. ռուսներն ու թուրքերը միմիանց մէջ կիսեցին Հայաստանը (խոշոր ➤➤➤

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄՏՐԱԿ

»»» հաշուով Անդրկովկասը, իսկ 1921թ. Նախ Մոսկուայում, իսկ յետոյ Կարսում կնքեցին եղբայրութան ու բարեկամութան մասին պայմանագիրը: Թուրքերի բարեկամությունը բոլշևիկներին խիստ անհրաժեշտ էր տարածաշրջանում չմեկուսանալու և Անտանտի դեմ պայքարելու համար, ուստի հայերի Տեղասպանությունը շատ արագ մի կողմ դրուեց. Մոսկուայի համար Անկարայի բարեկամությունը շատ անելի թանկ էր: Խորհրդա-թուրքական յարաբերությունները սկսեցին վատանալ այն դեպքերից յետոյ, երբ Թուրքիան դաշինք կնքեց Նացիստական Գերմանիայի հետ և պատրաստուում էր յարձակուել ԽՍՀՄ-ի վրայ, անելի *կոնկրետ* Հայաստանի վրայ, այնտեղից Բաքու շարժուելու նպատակով (թեև կայ Նաև հակառակ կարծիքը, որ գերմանական «Գերտրուդա» *օպերացիան* նախատեսուած էր գերմանացիների՝ Թուրքիայի վրայ յարձակուելու համար, քանի որ Հիտլերը թոյլ չէր տայ Բաքուի նաւթը բաժին հասնել քեմալականներին): Փաստն այն է, որ խորհրդա-թուրքական յարաբերությունները անշեղորէն վատանում էին: Ստալինը Նոյնիսկ երկու անգամ փորձեց ռազմական միջամտութիւն իրականացնել ու վերցնել Արևմտեան Հայաստանի որոշ տարածքներ: Շատ պատճառներով այդ ամէնը իրականութիւն չդարձաւ: Թուրքիան սկսեց լրջօրէն անհանգստանալ: Նա ի վիճակի չէր միայնակ դիմագրաւել խորհրդային բանակին, եթէ յարձակուում լինէր: Թուրքիան շարժուեց Արևմուտք: Այնտեղ արագ մոռացան փոխադարձ մեղադրանքները ու 1952թ. Թուրքիան մտաւ ՆԱՏՕ և ողջ սառը պատերազմի ընթացքում յարում էր Արևմուտքին: ԽՍՀՄ-ում այս քայլը գնահատուեց որպէս «դաւաճանութիւն» և կրկին վեր բարձրացաւ Հայոց Տեղասպանութեան հարցը: Մոսկուային արդէն ձեռնտու էր այն շահարկելը և հայերին հնարաւորութիւն տուեցին անելի քան կէս դար յետոյ խօսել Տեղասպանութեան մասին, յուշահամալիր կառուցել, նշել 1915-ի կոտորածներին զոհ գնացած մարդկանց յիշատակը: Սա է Տեղասպանութեան «խորհրդային ոգիսականը»: Լաւ է, թէ վատ, դա է:

Ընդհանրապէս հայերի հարցերը միշտ էլ եղել են դիւանագիտական առուծախի առարկայ: Հայերի հարցը միշտ էլ շահարկել են Ռուսաստանն ու Արևմուտքը՝ սկսած 1878թ. Սան Ստեֆանոյի պայմանագրից ու Բեռլինի կոնգրեսից: Իրաւական առումով ստեղծելով «Հայկական հարցը», Ռուսաստանն ու Արևմուտքը այն թանկ գնով վերավաճառում էին հայերին ու թուրքերի հետ պայմանաւորուում ըստ պահանջի: Դա նորութիւն չէ: Խոշոր պետութիւնները միշտ էլ անելի փոքր ազգերի հարցերը դարձրել են առուծախի առարկայ: Ոչ միայն հայերինը:

Գալով նրան, որ ռուսների անունը շատ անելի շատ է հոլովուում հայերին «զգելու», հայերի վստահութիւնը չարաշահելու, ինչ որ զարմանալի բան չէ: Ռուսները դա արել են անըդհատ ու անընդմեջ, ոչ թէ այն պատճառով, որ նրանք երոպացիներից անելի վատն են, այլ ռուսական ազդեցութիւնը տարածաշրջանում եղել է հսկայական համեմատ երոպացիների: Ռուսները հայերին շահագրգռել ու խաբել են դեռ Պետրոս 1-ից սկսած, ընդհուպ մինչև կայսրութեան կործանումը, երբ 1914թ. համաշխարհայինի ժամանակ հայերին ինքնավարութիւն էին խոստացել Արևմտեան Հայաստանում, բայց

Անգլիայի ու Ֆրանսիայի հետ զաղտնի համաձայնութիւն էին կնքել, թէ Օսմանեան կայսրութեան որ տարածքը ում է հասնելու: Այնպէս չէ, որ Անգլիան ու Ֆրանսիան չգիտէին հայոց Տեղասպանութեան մասին, բայց նրանք ևս դեմ չէին հայերի արիւնը շահարկելու ու դա վաճառելու: Այդպէս են արել բոլորը ու Հայոց Տեղասպանութեան վերաբերեալ հետագայ գրակաւութեան մեծ մասը ստեղծուած է ռուսական ու արևմտեան քաղաքական *մտնիվներով*՝ իրենց իսկ շահերին համապատասխան:

Փոքր ինչ անհասկանալի է մտում այն, թէ վարչապետ Փաշինեանը ինչու է հենց ԽՍՀՄ-ում տեղի ունեցած դեպքերից խօսել Տիւրքիայում: Արդե՞ք դա Ներկայիս հայ-ռուսական ոչ այնքան բարեկամ յարաբերությունների ու Հայաստանի «Եւրոպականացման» ընթացքից է, թէ՞ Փաշինեանը համարել է, որ այդ հարցի բարձրացումը Եական նշանակութիւն ունի Տեղասպանութեան հասկացման ու անելի պարզ ըմբռնելու համար: Բայց Փաշինեանը լաւ կ'անի անելի պարզորոշ խօսելու և անելի յստակ նախադասութիւններ արտաբերելու, որ դրանից յետոյ իր քաղաքական թիմը չզբաղի դրանք հերքելով կամ պարզաբանելով:

Առաջին անգամը չէ, որ վարչապետ Փաշինեանը խօսում է ոչ միանշանակ, երբեմն անհասկանալի ձևաչափով ու տեղիք է տալիս խիստ քննադատութեան: Միւս կողմից էլ նկատելի է Հայաստանի քաղաքական ընդդիմութեան այն կեցուածքը, որ նրանք սպասում են Փաշինեանի որևէ խօսքի, որից կը կարողանան կառչել ու Ռուսաստանին պաշտպանելով՝ «պաշտպանել» նաև ազգային հարցերը:

Սա ևս մէկ անգամ ցոյց է տալիս հայաստանեան ներքին քաղաքական կեանքի ողջ անհեթեթութիւնը, չկայացածութիւնը: Նաև ցոյց է տալիս, որ որպէս հասարակութիւն, մենք դեռևս ի վիճակի չենք որևէ հարցի քննարկում անել՝ առանց այդ հարցից հեռանալու ու *սպեկուլյատիվ* հնարքների դիմելու:

Գալով հայոց Տեղասպանութեան հարցին, կարող ենք նշել հետևեալը՝

Այն հայերի (ու նաև ողջ մարդկութեան) դեմ գործուած ամենազարհուրելի յանցագործութիւններից մէկն է: Դրան նպաստել են նաև ռուսական ու արևմտեան քաղաքական որոշումները, որոնք ի հաշիւ հայերի, թուրքերի հետ յարաբերութիւն են լաւացրել ու վատացրել: Տեղասպանութեան հարցի հետագայ քննարկումը եղել է տարբեր պետութիւնների քաղաքական առաջնահերթութեամբ պայմանաւորուած քաղաքական գործիք, որով նրանք հայերին սիրաշահել են՝ յարմար գնով թուրքերի կամ միմիանց հետ հարցեր պարզելու համար: Մնացած ամէն ինչը պարզապէս խօսքեր են:

Հայոց Տեղասպանութիւնը հայ ժողովրդի ողբերգութիւնն է ու դրա միակ շահառուն և անկեղծ մտահոգուողը միայն ու միայն հայ ժողովուրդն է: Պետք է այնքան խոհեմ լինել, որ այդ հարցի քննարկումը չդառնայ քաղաքական տարբեր խմբերի *սպեկուլյատիվ* մտրակ, որով փորձուել են միմիանցից քաղաքական *բռնումներ* ստանալ: ■

(ՄԵՐ ՈՒՐԻՆ)

MAYRIG

Une adresse arménienne incontournable à Genève

Lerna BAGDJIAN

Au lieu de Paris, Milan ou autre mégapole européenne, c'est Genève qu'Aline a choisie pour ouvrir le premier restaurant de l'institution *Mayrig* sur ce continent.

Il était tant attendu... Les portes ont enfin ouvert en janvier 2025. Niché en plein cœur du beau quartier des Acacias, le restaurant qui s'est approprié l'angle de la rue Caroline est aussi le premier restaurant arménien à Genève.

J'ai eu le plaisir de converser avec la fondatrice pour en savoir plus sur cette enseigne. Plus qu'un restaurant, *Mayrig* est un projet aux multiples facettes.

Mayrig est une enseigne de restaurants qui propose des spécialités arméniennes, principalement axées sur la cuisine traditionnelle. Le concept met en avant des plats faits maison et des recettes authentiques, souvent transmises de génération en génération. Ce projet est porté par Aline Kamakian, une entrepreneuse libano-arménienne reconnue pour sa passion pour la gastronomie et son engagement sans limite envers la préservation de la culture arménienne à travers l'art culinaire. Courtière en assurance, elle se lance ensuite à la restauration, et en fait une affaire de famille: *Mayrig* est né pour réaliser le rêve de son père, parti trop tôt, et grâce au savoir-faire de sa mère, et est également un hommage à sa grand-mère, cuisinière hors pair.

Après avoir fondé le restaurant *Mayrig* à Beyrouth en 2003, elle a étendu son concept à plusieurs pays, dont les Émirats arabes unis, l'Égypte, l'Arabie saoudite, les Maldives et l'Arménie. Le *Mayrig Bistrot* à Genève marque ainsi la première implantation de la chaîne en Europe.

Ce projet dans la ville de Calvin, voilà déjà plusieurs années qu'Aline Kamakian s'y est attelée. Elle a d'ailleurs dû l'interrompre à cause du Covid. Elle ne m'a pas caché ses joies et ses défis pour la mise en place du restaurant: trouver le bon emplacement, la bonne équipe, et bien sûr... les bons ingrédients.

Un dîner spécialement organisé par l'UGAB Suisse nous a permis de nous y retrouver tout récemment et de goûter les spécialités de la maison. Depuis dehors, un coin aux lèvres se dessine lorsque l'on voit l'encart "*Mayrig*" qui signifie Maman en arménien. D'abord, pour le plaisir de voir un mot de notre langue brandie à Genève, puis, parce qu'au fond l'on sait très bien que chacun ne pourra éviter de comparer la cuisine avec celle de sa maman.

En entrant, j'ai eu beaucoup de plaisir à être accueillie par des jeunes étudiants de la communauté arménienne. La fondatrice précise que ceci fait partie de l'ADN *Mayrig*: pouvoir soutenir la

communauté, mais aussi ouvrir le champ en impliquant des personnes qui ne sont pas forcément d'origine arménienne. L'équipe multiculturelle fait la force de son service.

Le restaurant à la décoration soignée a entièrement été refait sous le contrôle d'Aline Kamakian et son équipe. Le vert du bar rappelle les oliviers, et les vins joliment exposés donnent envie de tous les goûter (surtout ceux qui viennent des vallées du Vayots Dzor, évidemment).

Nous avons trinqué un verre de Zulal à la main, puis l'inévitable se produisit: "ah mais ma grand-mère faisait le *vospov keuffe* un peu plus rouge", "c'est pas mal le *chicken kebab* assaisonné comme ça il y a une épice que je ne connais pas", "toi tu dis *Sarma* ou *Dolma*?", "tu penses qu'il y a de l'ail dans le yaourt du *Manti*?", "Okh super ça faisait longtemps que je n'en avais pas mangé". Tous plongés dans nos souvenirs de repas familiaux, nous sommes sortis rassasiés de table. Une cuisine raffinée de l'entrée au dessert qui m'a rappelé la complexité des plats traditionnels. Le goût et l'ambiance étaient au rendez-vous!

Une bonne cuisine, c'est celle qui fait parler et réfléchir. Franc succès pour la soirée chez *Mayrig*.

La philosophie *Mayrig*, c'est trouver le bon équilibre entre ce qui est "Made in Switzerland" et ce qui est importé d'ailleurs. Les épices spécifiques sont importées du Liban, mais le savoir-faire est transmis au maximum à son équipe genevoise.

"Depuis plus de huit mois, on entraîne le fromager à faire le *labneh*, et le boucher à préparer le *soudjouk* et le *basterma*".

Mais, pourquoi Genève? "1, Genève, j'adore. 2, j'ai beaucoup d'amis ici. 3, le Liban est considéré au Moyen-Orient comme la Suisse de l'Europe, commencer par la Genève Internationale était très important pour moi."

La marque de fabrique de *Mayrig*, c'est aussi savoir s'adapter à son contexte: même identité et même qualité pour chacun de ses restaurants, mais la carte et la présentation des assiettes s'articulent selon les produits et les coutumes de chaque localité. >>>

MAYRIG

Une adresse arménienne
incontournable à Genève

»»» «Au Liban, on mange déjà beaucoup de riz à la maison, donc la carte de Beirut propose plutôt des pommes de terre comme accompagnement. À Erevan, le porc sera en abondance sur la carte, et aux Émirats, au contraire, il a fallu s'adapter autrement.»

Du contenu de l'assiette à son contenant, tout est contrôlé par la cheffe aux multiples talents: les connaisseurs auront remarqué les belles assiettes "made in Mayrig" où est peinte la silhouette de l'Ararat vue depuis l'Arménie occidentale, actuellement en Turquie, avec la subtile indication "From Armenia with love".

Un détail qui nous rappelle le combat d'une vie menée par l'insatiable entrepreneuse: faire connaître les Arméniens comme un peuple qui se relèvera toujours, et faire vivre l'héritage arménien au travers de son art culinaire immuable.

Aline Kamakian a d'ailleurs fait un tour culinaire en Cilicie dont sa famille est originaire pour préparer son livre de recettes arméniennes. "Armenian Cuisine Cook Book" recense plus de 130 recettes authentiques.

Tandis que le restaurant fait fureur à Genève, Aline Kamakian peaufine les services de l'enseigne: bientôt y seront disponibles les produits arméniens Kamakian, une fois que les papiers seront faits. Cette gamme propose des produits arméniens de haute qualité faits maison par des mères arméniennes et libanaises. Kamakian engage avec ses produits plus de 400 agriculteurs partout au Liban.

L'incontournable de l'enseigne, c'est le *Manti*. Ces "raviolis arméniens" se préparent avec du temps, beaucoup d'amour, et collectivement. C'est souvent une bonne occasion de se retrouver, et Aline Kamakian se souvient de ces moments où elle préparait le *Manti* avec ses proches à Beyrouth.

L'histoire de *Mayrig* a pourtant commencé avec un autre plat et un caprice: le fameux *sou-beurek*, et le souhait d'avoir un deux roues.

"Lorsque j'avais treize ans, un soir je suis rentrée à la maison et ma maman préparait le *sou-beurek*, j'ai commencé à l'aider. En rentrant, mon père a demandé qui l'avait préparé, et la fierté que j'ai vue dans ses yeux lorsque ma mère a dit que c'était moi m'a poussée à en profiter et à lui demander si je pouvais avoir une motocyclette. Il m'a d'abord dit non, puis a cédé, j'ai donc vite compris qu'en cuisinant je pourrai arriver à tout ce que je voudrais".

Nouvelle publication

LES SACRIFIÉS

Élise Boghossian

Élise Boghossian

LES SACRIFIÉS

Au cœur de la tragédie arménienne

L'Arménie finira-t-elle rayée des cartes, emportant avec elle son histoire trimillénaire ?

Bouleversée par les récentes attaques turco-azéries contre son pays d'origine, Élise Boghossian revient sur les pas de ses ancêtres arméniens.

À travers la figure de Zadig, son grand-père, victime du génocide de 1915, puis de son père, couturier réfugié au Liban, puis en France, c'est l'histoire de l'Arménie et de son peuple qu'elle revisite. Il y a urgence. Urgence à sensibiliser sur ces terres menacées, sur un peuple martyrisé depuis plus d'un siècle.

Par l'écriture, des visages se révèlent ainsi que des souvenirs enfouis.

Sommes-nous inévitablement les enfants de notre passé?

Ce livre est une ode à la mémoire, une tentative de réparer les injustices, de donner une voix à ceux qui ne peuvent plus parler. Mais il est avant tout une déclaration d'amour passionnée à une nation en danger, un appel vibrant à l'unité, à l'engagement et à l'espoir.

Paru aux Editions Plon, ce livre est disponible à la librairie *Arménie culture et saveurs* www.armenie-culture-saveurs.ch ■

Ce plat n'est pas encore sur la carte suisse, mais ce n'est qu'une question de temps. C'est un processus long et fastidieux qui doit être inculqué à son équipe progressivement.

Mayrig a fait son entrée en Europe par Genève, et on lui souhaite de poursuivre son expansion sur le reste du continent et de continuer de faire découvrir les traditions culinaires arméniennes au grand public.

Aline Kamakian a réussi à faire de *Mayrig* bien plus qu'une simple chaîne de restaurants, mais plutôt un véritable ambassadeur de la cuisine arménienne dans le monde, en apportant une touche personnelle et un engagement pour préserver et transmettre la culture culinaire de l'Arménie. ■

L. B.

**ԻՆՉՈ՞Վ Է ՃԱՆԱԶԵԼԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՇՈՒԵՅՑԱՐԻԱՅՈՒՄ.
ԵՐԱԺԻՇՏ ՍՈՆԱ ՇԱԲՈՅԱՆԸ ՄԻ
ՔԱՆԻ ՉԱՓԱՆԻՇԵՐՈՎ Է
ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԵԼ**

Երաժիշտ Սոնա Շաբոյանն, ով արդեն երկար տարիներ բնակուում է Շուեյցարիայում, սկզբում երաժշտութեան միջոցով էր այնտեղ ներկայացնում Հայաստանը, իսկ վերջին տարիներին նա սկսեց միալորել տարբեր հարթակներ: Նա 11 տարի առաջ ստեղծեց Heres մշակութային հիմնադրամը, որի իմաստն այն է, որ կամուրջ լինի Հայաստանի եւ Շուեյցարիայի մշակույթների միջև: Իսկ 7 տարի առաջ նա նախաձեռնեց Նաև Heres wine-ը: Շաբոյանը երաժշտական կրթութիւնը ստացել է Երևանում, այնուհետ մեկնել Գերմանիա, որից յետոյ բնակութիւն հաստատել Ցիւրիխում:

«Շուեյցարիայում բազմաթիւ համերգներ եմ ունեցել, բայց յետոյ եկայ այն մտքին, որ կարելի է այստեղ խօսել և ցոյց տալ հայկական մշակույթը և ոչ միայն երաժշտութեան միջոցով: Երկար աշխատանքների և գաղափարների արդիւնքում արդէն կան մի քանի տարբեր միջոցառումներ, որոնցից մէկը գարնանային գինու մեծ փառատօն Expovina Primavera-ն է, որն այս տարի տեղի կ'ունենայ մարտի 27-ից ապրիլի 4-ը: Այստեղ ներկայացուելու են բազմաթիւ հայկական գինիներ, որոնք էլ աւելի ճանաչելի են դառնում յատկապէս գինու աշխարհի ներկայացուցիչների և գինու սիրահարների շրջանում: Մենք փորձում ենք ներկայացնել հայկական այն գինու գործարաններն ու արտադրանքները, որոնք ունեն անցած ճանապարհ, որակ և բարձր չափանիշներ: Ամենագլխաւորը, որ գինիները լինեն հայկական խաղողների տեսակներից», -նշում է Սոնա Շաբոյանը:

Նրա խօսքով՝ Հայաստանի ճանաչելիութեան ուղղութեամբ շատ աւելի լայն շրջանակներ ներգրաւելու համար հարկաւոր են տարբեր բնոյթի միջոցառումներ: Դրանցից մէկը հայկական լաւաշի մասին կը լինի՝ աւելին, քան պարզապէս հացը: Շաբոյանի առաքելութիւնն է ԵՈՒԲԵՍԿՕ-ի ոչ նիւթական մշակութային ժառանգութեան ցանկում ընդգրկուած հայկական լաւաշը շուեյցարական շուկայ բերել:

«Ելնելով այսօրուայ իրականութիւնից, երբ աշխարհում ամէն ինչ շատ արագ է առաջ գնում և զարգանում հարկաւոր է հասցնել ժամանակին համընթաց գնալ: Դրանով է պայմանաւորուած լայն շրջանակներ ընդգրկելը և արագ աշխատելը, քանի որ իւրաքանչիւր օրը կարող է նպաստել իմ դէպքում շուեյցարացուն Հայաստանի հետ ծանօթացնելու գործին: Սա պատաս-

CONCERT

29 mars 2025 à 19h - Salle Frank-Martin, Genève
30 mars 2025 à 17h – Del Castillo, Vevey

Direction Luc BAGHDASSARIAN

TCHAIKOVSKI S.4 2 ORCHESTRES ORS+OVS
PROKOFIEV sonate
F. VON BURG + D. SPERBER

Renseignements: eventfrog.ch
duosymphonique@gmail.com

«La maison est là où tout commence»

Maison Tavel (MAH)

Rue du Puits-Saint-Pierre 6 – 1204 Genève

Jusqu'au 31 août 2025

L'exposition de l'ONG ART for The World conçue par la curatrice **Adelina von Fürstenberg**, rassemble les œuvres de 26 artistes femmes issues d'un parcours migratoire.

Artistes :

Marina Abramović, Clara Alloing, Anna Barseghian, Marie José Burki, Marisa Cornejo Cornejo, Fabiana de Barros, Anjesa Dellova, Silvina Der-Meguerditchian, Elena El Asmar, Ekene Emeka-Maduka, Mona Hatoum, Vanna Karamaounas, Kimsooja, Elisabeth Llach, Keiko Machida, Shirin Neshat, Rosana Palazyan, Maria-Carmen Perlingeiro, Mai-Thu Perret, Carmen Perrin, Alexandra Roussopoulos, Davide-Christelle Sanvee, Iris Sara Schiller, Zineb Sedira, Maria Tsagkari, Vivianne VanSinger.

խանատու և կարևոր նախագիծ է, ցանկալի կը լիներ լաւաշը ներկայացնելու գործում Հայաստանի կողմից որոշակի պետական աջակցութիւն լինելը: Դա կը նպաստէր լաւաշով մեզ ճանաչելու գործընթացին», - կարևորում է Շաբոյանը:

Նախորդ տարի հիմնադրուած NetworkArmenian.ch կազմակերպութեան խորհրդի կազմում լինելով՝ նա նաև նախատեսում է կամրջել երկու երկրների մշակույթները, որից անմասն չեն մնայ կրթամշակութային միջոցառումները և *փիլիսոփայութիւն* փոխյարաբերութիւնները:

Իսկ արդէն «Գինի և կինո» գաղափարի շուրջ մարտի 1-ին նախատեսում է Շուեյցարիայի հայերի հանդիպումը վերջին շրջանում մեծ հետաքրքրութիւն ունեցող հայկական առաջին սպորտային դրամայի՝ «Մեղալի հակառակ կողմը» ֆիլմի *ռեժիսոր, պրոդիւսեր, սցենարի* հեղինակ և գլխաւոր դերակատար Աննա Մաքսիմի հետ: Ֆիլմի դիտումից յետոյ հանդիսատեսը նրան կարող է ուղղել իրեն յուզող հարցերը:

Իսկ մայիսին Ցիւրիխում լինելու է նաև հայկական խոհանոցը ներկայացնող մեծ նախագիծ, որի մանրամասները կը լինեն առաջիկայում:

Դաշնակահար Շաբոյանի գաղափարով՝ Հայաստանը բացայայտելու յաջորդ *ակորդը* կը լինի մշակութային և գինեգործական շրջագայութիւններ շուեյցարացի *գուրման*ների համար արդէն մեր երկրում: ■

(ԱԶԳ)

ԿԻՆ ԳՐԻՉՆԵՐ

Կանանց և տղամարդկանց իրաւահաւասարութեան մասին յիշատակումներ կան դեռևս աշխարհիկ կեանքի կանոնական թղթերում: Յայտնի է Վաչագան Բարեպաշտ թագաւորի կանոնագիրքը (5-րդ դ.), որտեղ առանձնայատուկ անդրադարձ էր արւում կնոջ իրաւունքներին: Ուստի, բնաւ էլ պատահական չէ, որ Հայոց մատենագրութեան մեջ յիշատակում են նաև կին գրիչների անուններ:

Յայտնի առաջին կին ստեղծագործողը Սահակադուխտն էր 7-րդ դարում: Նա դուստրն էր Դուլինի աւագ քահանայ Սահակի և քոյրը Նշանաւոր վարդապետ, մետրոպոլիտ Ստեփանոս Սիւնեցու, որի հետ և ստեղծագործել են, գրել շարականներ, յօրինել «բաղդրեղանակ» մեղեդիներ: Սահակադուխտը իրեն նուիրել էր կուսութեան ուխտին և միաժամանակ զբաղուել մանկավարժութեամբ՝ իր աշակերտներին ուսուցանելով վարագոյրի յետևից: Այն ժամանակների համար շարականագիր լինելը կնոջ համար մեծ համարձակութիւն էր: Սակայն Սահակադուխտը միակը չէր իր դարում:

Նոյն ժամանակաշրջանում էր ստեղծագործում նաև Խոսրովիդուխտը՝ Գողթան գաւառի իշխան Վահան Գողթնեցու քոյրը, որը 737թ. եղբոր նահատակութեան առիթով գրել է «Չարմանայի է ինձ» շարականը: Այս երկու կանայք բացառիկ օրինակներ էին: Նրանցից յետոյ երկար ժամանակ, ասես, լռութիւն էր:

Առաջին կին գրիչներին հանդիպում ենք արդէն 13-րդ դարում Կիլիկիայում, որտեղ յայտնի անուն էր Ալիծ Տարսոնացին: Նրա մասին առաջին և միակ տեղեկութիւնը հաղորդել է Ղևոնդ Ալիշանն իր «Սիսուան» աշխատութեան մեջ: Ալիծը Լևոն Գ. թագաւորի դուստրն էր և փայլում էր գեղագրութեան ու զարդագրութեան մեջ, գրում էր բանաստեղծութիւններ, որոնցից մեկում անգամ պայման էր դրել, որ կ'ամուսնանայ այն ասպետի հետ, ով բանաստեղծական արուեստում կը յաղթի իրեն: Պատմութիւնը վկայում է, որ այդպէս էլ չի գտնուում որևէ ասպետ, որ կը կարողանար յաղթել նրան:

Կիլիկիայում յայտնի կին գրիչներից էր նաև Չաբէլ Բարձրաբերդցին՝ Կոնստանտին Բարձրաբերդցի քահանայի դուստրը, որը յատուկ սեր ուներ ընթերցանութեան և գրչագրութեան նկատմամբ:

17-րդ դարում բացուեցին կուսանաց անապատներ, որտեղ մեծ ուշադրութիւն էին դարձնում գրչութեան արուեստին: Նշանաւոր էին Նոր Ջուղայում, Շոռոթում և Արցախում գործող կուսանաց անապատների դպրոց-

LA CPE DU CONSEIL DES ÉTATS SOUTIENT LE FORUM DE PAIX SUR LE CONFLIT DU HAUT-KARABAKH

Le 21 janvier 2025, la Commission de politique extérieure du Conseil des États (CPE-E) a examiné la motion 24.4259 «Forum sur la paix dans le Haut-Karabakh. Permettre le retour de la population arménienne» déposée par sa commission sœur et adoptée par le Conseil national lors de la session d'hiver 2024 (voir *Artzakank* N° 254 p. 3). La CPE-E a adopté la motion par 6 voix contre 1 et 2 abstentions.

La motion sera soumise au Conseil des États le 18 mars 2025. Si ce dernier l'adopte également, le Conseil fédéral sera chargé d'organiser rapidement un forum international de paix sur le conflit du Haut-Karabakh. ■

Cap Sur Le Monde

Arménie, du rêve à la réalité
un film de Nicolas Pernot

Aventure exploratoire de l'Arménie.
Ponctué de nombreuses rencontres, le film nous dévoile, avec pudeur, une partie de l'héritage culturel des Arméniens.

Ciné-conférences en Suisse Romande pendant le mois de mars

Informations sur les dates et lieux des conférences : <https://capsurlemonde.ch/armenie>

Messes arméniennes en Suisse alémanique			
Date	Heure	Lieu	Adresse
23.03.2025	14 00	St. Maria Kath. Kirche	8200 Schaffhausen SH
13.04.2025	14 00	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
20.04.2025	14 30	Röm. Kath. Kirche	8600 Dübendorf ZH
24.04.2025	11 00	Röm. Kath. Kirsche	8600 Dübendorf ZH
11.05.2025	11 30	Kath. Kirche Bernrain	8280 Kreuzlingen TG
www.armenische-kirche.ch Pfr.ShnorkTchekidjian Tel: 079/704 74 87			

ները, որտեղ յայտնի էին Մարիամ, Շուշան, Գոհարիւն, Հռիփսիմէ, Գայեանէ, Կատարիւն, Վարվառա գրչուհիները:

Գրչութեան արուեստում կանանց դերակատարութիւնը որքան էլ մեծ չէր, այդուհանդերձ արտայայտիչ ու կարևոր էր, ինչը «Դատաստանագրում» կարևորել է Միսիթար Գոշը՝ ասելով՝ «Կրթեալ կանայք հասարակութեան համար զանձ են»: ■

(Մատենադարան)

COMMUNICATIONS

DÉCÈS

Mme Shaké Shir Hagopian Cheterian, survenu le 10 janvier 2025 à Genève

Mme Barbara Gaspard, survenu le 15 janvier 2025 à Genève.

Toutes nos condoléances aux familles endeuillées.

DONS

- Pour le repos de l'âme de Mme Shaké Shir Hagopian Cheterian

À Artzakank-Echo

Carine et Vicken Cheterian Fr. 200.-

- Pour le repos de l'âme de Dr. Miran Yeromian

À la Paroisse de l'Eglise apostolique arménienne Genève - Région lémanique

Dr. Maral Sahil Fr. 100.-

Mihran et Margrit Lacinoglu Fr. 200.-

Artzakank et la Paroisse de l'Eglise apostolique arménienne remercient les donateurs.

La richesse culturelle arménienne à l'honneur

Salon du Livre de Genève 2025
19-23 mars 2025

Palexpo Genève

Visitez le stand HAYASTAN - E20

(Conférences, dédicaces, buvette et petite restauration)

Le programme est disponible sur:
<https://www.hyestart.org/blog>

RENDEZ-VOUS

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): de 10h00 à 16h15, cours de l'Ecole Topalian dans les locaux de la Fondation Topalian (à côté de l'Eglise, 64, route de Troinex) pour tous les enfants de 4 à 12 ans, débutants ou avancés. Le repas de midi et le goûter sont servis sur place. Bus de ramassage scolaire à disposition le matin et le soir. Renseignements:
ecole.topalian@centre-armenien-geneve.ch

Tous les mercredis: (du calendrier scolaire genevois): Cours de l'Ecole de danse SANAHIN de l'UAS au Centre Arménien de Genève: de 16h15 à 21h15 avec 4 classes de niveaux et d'âges différents, à partir de 5 ans sans limite d'âge supérieure. Renseignements et inscriptions auprès de Christine Sedef 0797581136

Tous les mercredis: de 14h00 à 18h00, la bibliothèque Saint Grégoire l'Illuminateur du Centre Arménien de Genève est ouverte au public. Renseignements: M. Garabed Yelegen Tél. 079 538 51 26 bibliotheque@centre-armenien-geneve.ch

Tous les dimanches: (du calendrier scolaire vaudois): Ecole arménienne de Lausanne (Maison de quartier des Faverges, ch. de Bonne-Espérance 30, 1006 Lausanne): de 15h à 17h, cours de langue et de danse folklorique arméniennes pour enfants. Contact: Ruzanna Leemann-Zakaryan armenien.lausanne@yahoo.com

Tous les dimanches: Cours de danses folkloriques arméniennes pour adultes: de 9h à 10h au Studio 2, rue du Valentin 35 à Lausanne. Contact: Aspram Minasyan aspram@yahoo.com

Arménie Culture et Saveurs vous propose:

Cours d'arménien oriental et occidental pour adultes. Niveaux débutant et intermédiaire. Renseignements et inscriptions:
Tiruhi Galstyan (arménien oriental) tiruhigalstyan@gmail.com
Maral Wurry (arménien occidental) maral.wurry@wanadoo.fr
Rue de Lausanne 55 - Tél: 022 900 01 59

Université de Genève
Faculté des Lettres - Unité d'arménien

Cours public

par **Valentina Calzolari Bouvier**
professeure d'études arméniennes

Ecrire dans une langue «dépeuplée»
Pages de littérature arménienne
des XXe-XXIe siècles

Uni-Philosophes, salle 204
Vendredi | 14h15 - 16h00 | Entrée libre
14 et 28 mars, 11 avril, 2 et 16 mai 2025

Renseignements: Valentina.Calzolari@unige.ch

ԺԸՆԵՒ ԵՒ ԼԵՄԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
ՍՈՒՐԲ ՑԱԿՈՐ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ
ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

PAROISSE DE L'ÉGLISE
APOSTOLIQUE ARMÉNIENNE
SAINT-HAGOP
GENÈVE REGION LEMANIQUE

**Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՏՕՆԸ ԺՆԵՒԻ
Ս. ՅԱԿՈՐ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՅ**

Երկուշաբթի, 6 Յունուար 2025-ին, Ժնեվի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Սուրբ Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան տօնակատարութիւն որուն յաջորդեց Տրօհնէքի արարողութիւն՝ Նոր օրինուած միւռնով նախագահութեամբ՝ առաջնորդական տեղապահ Գեր. Տ. Գուսան Ծ. Կրդ. Ալճանեանի: Ս. Պատարագի ընթացքին Յայր Սուրբը ընթերցեց Ամենայն Յայրոց Վեհափառ Յայրապետի Ս. Ծննդեան պատգամը: Ներկայ էր Չուիցերիոյ մօտ 33 Նոր կաթողիկոսացի արտակարգ եւ լիազօր դեսպան՝ Ազնուափայլ Տիգրան Յասմիկ Դովաջեան իր ընտանիքի ու դեսպանատան աշխատակազմին հետ: Մեծ թիւով հաւատացեալներ հաղորդուեցան եւ Յայր Սուրբի ձեռքէն ստացան Սուրբ միւռնով օրինուած ջուրէն: Այս տարուան մկրտութեան խաչերը Ուբրանիայէն եկեղեցւոյ խորանի նուիրեալ սպասաւոր փոքրիկն Էրիկ Պապոյեանն էր: Անոր ընտանիքը երեք տարի առաջ հաստատուած է Չուիցերիոյ Ֆրիպուրկ բաղաբը: Իսկ Էրիկի երկու երեք եղբայրները եւս ամէն կիրակի կը սպասարկեն Ժնեվի եկեղեցւոյ խորանին վրայ:

**FÊTES DE NOËL ET D'ÉPIPHANIE
CÉLÉBRÉES À L'ÉGLISE ARMÉNIENNE
SAINT HAGOP À GENÈVE**

Le lundi 6 janvier 2025 a été célébrée la Sainte Messe de Noël et d'Épiphanie à l'église Saint Hagop de Genève par le Très Rév. Père Goossan Aljanian, en présence de plusieurs centaines de fidèles. Elle a été suivie par l'émouvante cérémonie de la bénédiction de l'eau, représentant symboliquement le baptême de Jésus.

ՄԻՋ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔ

Կիրակի 19 Յունուար 2025-ին, առաւօտեան ժամը 10:00-ին, Ժնեվի Ս. Յակոբ մայր Եկեղեցւոյ մէջ, տեղի ունեցաւ տարեկան միջ-եկեղեցական (էքումենիք) աղօթք նուիրուած՝ եկեղեցիներու միութեան, մասնակցութեամբ հայ, կաթողիկէ եւ բողոքական համայնքներու: Տեղապահ Յայր Սուրբը Ֆրանսերէն լեզուով իր բարի գալստեան խօսքին մէջ յիշեց Նաեւ որ, Նոյն օրը, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Ամենայն Յայրոց Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի տօնօրինութեամբ աղօթքի օր է յայտարարուած՝ Ազրայէճանի մէջ անարդար կերպով ու շինծու մեղադրանքներով դատաւոր մեր հայ գերիներու ազատութեան համար: Յայր Սուրբը բոլորին աղօթքը հայցեց այդ առթիւ:

Prière œcuménique à l'Église St. Hagop de Genève

**Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ
ԹԻՉԻՆՈՅԻ ԾԵԱԿԱՆ ՆՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ**

Election du nouveau comité du Conseil paroissial du Tessin (Lugano)

Կիրակի 26 Յունուար 2025-ին, Թիչինօ բնակչոցի Լուկասօ բաղաբին մէջ, ամիսներ առաջ տարածուած յայտարարութեան համաձայն, Սուրբ եւ անմահ պատարագ մատուցեց եւ ծխական խորհուրդի Նոր անդամներու ընտրութեան նախագահեց առաջնորդական տեղապահ Գեր. Տ. Գուսան Ծ. Կրդ. Ալճանեան: Խորհուրդի հիւնդ անդամներէ բաղկացած Նոր կազմի ատենապետ ընտրուեցաւ Անտիոն Նարոյեան իսկ փոխ-ատենապետ՝ Թերեզա Միխթարեան: Կը շնորհաւորենք Նորընտիր անդամները եւ յաջողութիւն կը մաղթենք անոնց:

**ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՅԻ ՏՕՆ ԵՒ
ԽԱՐՈՅԿԱՅԱՅԱՆԴԵՍ ԺՆԵՒԻ ՄԷՅ**

Կիրակի 16 Փետրուար 2025-ին, Ժնեվի Սուրբ Յակոբ Եկեղեցւոյ մէջ կատարուեցաւ Տեառնընդառաջի տօնը մասնակցութեամբ բազմաթիւ երիտասարդներու: Ժամը 17:15-ին կատարուեցաւ երեկոյեան ժամերգութիւն եւ նախատօնակ: Ապա առաջնորդական տեղապահ Տ. Գուսան Ծ. Կրդ. Ալճանեան երգեց «Քրիստոս փառաց թագաւոր» տաղը ու վարեց մոմերը: Սոյն վարուած մոմերով թափօրը ուղղուեցաւ դէպի եկեղեցւոյ բակը, ուր տեղի ունեցաւ խարոյկահանդես եւ հիւրասիրութիւն կազմակերպութեամբ Չուիցերահայ միութեան: Յայր Սուրբը տուաւ իր պատգամը բացատրելով տօնի իսկական խորհուրդը:

Պատրաստեց՝ Տ. Գուսան Ծ. Կրդ. Ալճանեան

ԹՕՓԱԼԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

ECOLE TOPALIAN

Fondation Hagop D. Topalian: Route de Troinex 64, CH-1256 Troinex (Genève)

topalianecole@gmail.com

Maral Wurry

No. 75

Atelier Crêpes pour la Fête de la Chandeleur

Le mercredi 5 février, pour célébrer la Chandeleur, nous avons organisé un atelier crêpes animé par Hasmig, qui a préparé une délicieuse pâte. Les élèves ont confectionné leurs propres crêpes, créant un moment convivial de partage et de dégustation.

Nous avons également chanté et dansé des danses traditionnelles, ajoutant une touche culturelle à notre célébration et renforçant ainsi les liens entre tous. Ce fut un moment mémorable. Nous remercions Liana, la maman de Chloé, pour sa précieuse aide et espérons renouveler cette expérience enrichissante à l'avenir !

Atelier Musique avec Philippe Emiyan

Le mercredi 12 février, nous avons eu le plaisir d'accueillir Philippe Emiyan, qui a partagé sa passion pour le duduk, un instrument traditionnel arménien. Les élèves, qui avaient préparé avec Armine le chant de "Kakavik" de Komitas, ont eu l'opportunité de le

chanter avec l'accompagnement de Philippe et de son instrument. Ce fut un moment de découverte enrichissant, émouvant, où la musique a su assembler émerveiller tous les participants. Un grand merci à Philippe pour ce beau partage!

Réunion Parents d'élèves

Le mercredi 12 février, a eu lieu la réunion entre les parents d'élèves et les enseignantes. C'était une belle occasion de se rapprocher des parents et de répondre à leurs attentes. La réunion a débuté par la nouvelle équipe de cuisine, Hasmig et Tatev, qui a introduit des recettes innovantes cette année.

Ensuite, chaque enseignante a présenté sa classe ainsi que les méthodes utilisées pour familiariser les enfants avec l'alphabet, la lecture et l'écriture.

Enfin, les enseignantes ont invité les parents à se rendre dans les classes respectives afin de leur présenter les manuels et cahiers utilisés. Cette initiative vise à renforcer le lien entre l'école et les familles tout en permettant aux parents de mieux comprendre le parcours éducatif de leurs enfants.

C'était une réunion enrichissante qui a permis d'établir une communication constructive entre l'école et les parents.

Remerciements

L'école Topalian tient à exprimer sa gratitude à Mme Ragnette Stepanian pour son généreux don de 500.- francs en mémoire de Madame Suzy Sahakian.

Dates importantes

Salon du livre Palexpo Genève

Stand Arménie 19 - 23 mars 2025

Fête de fin d'année scolaire dimanche 15.06.2025

- o Grand choix de livres et de publications récentes
- o Expositions de tableaux - Conférences
- o Rencontres musicales
- o Cours de langue pour adultes arménien occidental et oriental
- o Artisanat - Souvenirs, bijoux
- o Spécialités arméniennes à emporter et service traiteur, pain arménien (Lavach), vin et cognac d'Arménie, café et thé d'Arménie
- o Voyages - Découverte de notre patrimoine culturel en Europe et en Arménie

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ARMENIE
Culture & Saveurs

HORAIRE: Lundi à Vendredi 9h30 - 18h30 - Samedi 10h - 15h

55 rue de Lausanne - 1202 Genève CH -
Tram 15 - arrêt Môle ou Parking de la gare Cornavin
T +41 (0) 22 900 01 59 - info@armenie-culture-saveurs.ch

www.armenie-culture-saveurs.ch

Fondation H.D. Topalian

UAS NEWS

Retour sur la soirée du Nouvel an de l'UAS

La soirée du nouvel an organisée par l'UAS fut une véritable réussite. Rythmée par la tombola et l'arrivée surprise du *Gaghant Baba*, près de 170 convives ont pu se retrouver autour de tables bien garnies pour danser jusqu'au bout de la nuit.

Trndez: entre traditions et convivialité

Réunis sur la place d'Armenie, nous étions nombreux en fin d'après-midi pour célébrer la fête «trndez» qui, 40 jours après Noël marque la fin de l'hiver et l'arrivée du printemps. A la suite d'une cérémonie et d'une procession dirigée par le révérend père Goussan Aljanian, un feu purificateur a été allumé. Au fil de la soirée, nous avons tour à tour pu sauter trois fois au-dessus du feu d'après la tradition arménienne.

Des danses de cercle se sont naturellement organisées autour du feu, animées dans la joie de se retrouver par la troupe Gamar.

Une petite restauration sur place nous a permis de prolonger la fête de la lumière enfin retrouvée jusqu'en soirée.

Rendez-vous le 4 avril pour une soirée musicale au centre arménien!

Le 4 avril aura lieu au centre arménien une soirée animée par les chanteurs Gevorg Khachatryan, Susanna

Najaryan et Davit Khachatryan. Les enfants de la troupe de danse Sanahin et les danseurs de la troupe Gamar se produiront en ouverture du concert. L'UAS se chargera de tenir le bar pour une belle soirée.

Réservation auprès de Davit Ghukasyan: +41 79 952 25 32.

En route pour Décines: admirer la troupe Naïri sur scène

L'ensemble de danse Naïri se produira le samedi 5 avril à 19h30 au Toboggan à Décines. L'UAS financera le transport en car depuis Genève pour permettre à un nombreux groupe d'assister au spectacle.

Le gala annuel de l'école Sanahin: une soirée à ne pas manquer

Le gala annuel de l'école de danse Sanahin aura lieu le 10 mai à la salle des fêtes de Troinex.

Réservez la date pour apprécier le talent de nos jeunes danseurs et profiter d'un buffet dansant à la suite du spectacle.

L'UAS à la fête de la musique: saveurs et convivialité au rendez-vous

L'UAS aura l'énorme plaisir et le privilège cette année d'occuper un stand lors de la Fête de la musique. Venez profiter d'une savoureuse restauration arménienne les 20, 21 et 22 juin entre deux concerts.

SAVE THE DATE

Réservez la date du 27 mai pour un concert exceptionnel du quatuor Nairyanyan à l'église Saint-Hagop de Genève.

Nous vous rappelons les différents moyens de contact de notre association:

- Mail: info@u-a-s.ch

- Téléphone: 078 344 30 89

- Site Internet : <https://u-a-s.ch>

- Facebook / Instagram : UAS Geneva